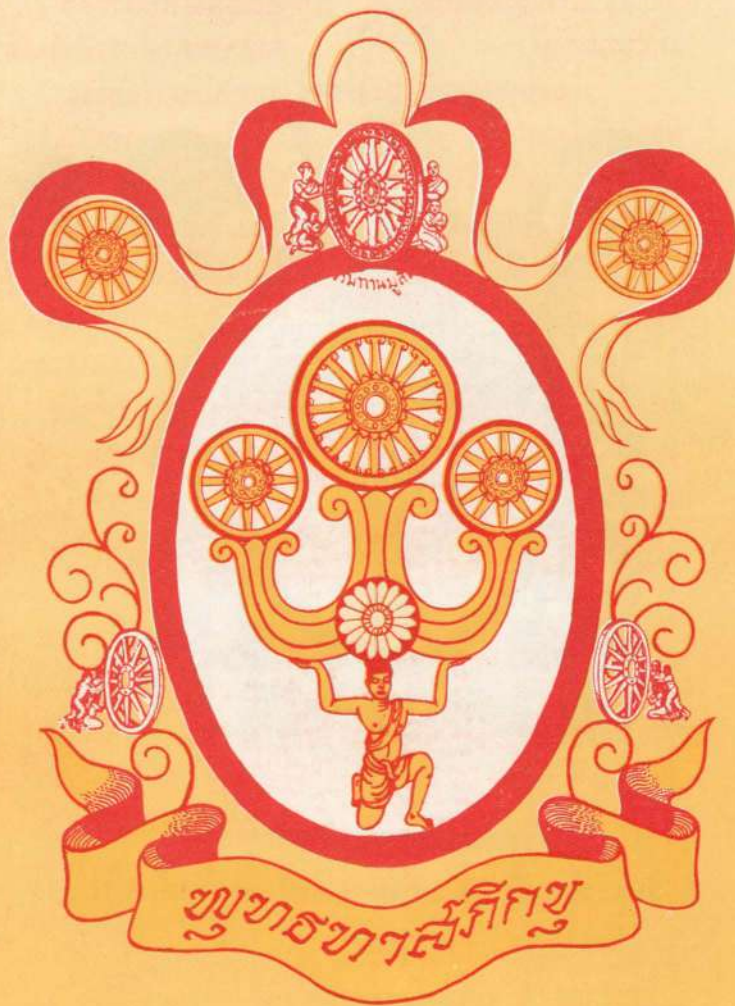

BIA. P. 2. 3 1/3 - 58

เรื่องที่ต้องรู้ หรือควรรู้

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๕๘]

อุทิศนา

จักรธรรมะมาลัย	จะหมั่นทั่วทั้งราชตรี
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธรูปประสงค์ ฯ
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปนโลกให้อย่าง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศุขสถาพร
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้แล้วลุ้สเตรจันาน
จะทกข์ทนทงคินวัน	พิฆาตกันบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม
บรรษัษพระพุทธรองค์	จึงประสงค์ประกอบกรูม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพันภัย
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศทั่วทั้งราชตรี

พ.ท.

๒๕๒๓

เรื่องที่ต้องรู้ หรือควรรู้
[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๕๘]

ศรัทธาบริจาคของคณะศิษย์
เพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาสครบ ๖๐ ปี สอนโมกข์

และ

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๓๔

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๑๐,๐๐๐ เล่ม

๖๖-๕๖๑.๕.๕.๙-๓๖๕

รัฐคดีพิเศษ รัฐคดีอาญา

[๖๖ บก.พ. ๕๖๑๕๙]

อยู่กับนิรันดร

“ทำกับฉัน อย่างกะฉัน นั้นยังอยู่
อยู่เป็นคู่ กันชั่วฟ้า ดินสลาย
ทำกับฉัน อย่างกะฉัน นั้นไม่ตาย
ท่านทั้งหลาย ก็อยู่กับ นิรันดร”.

ทำฉันใด จึงจะเป็น เช่นนั้นเล่า
คือทำให้ เข้าเค้า พระองค์สอน
สิ่งไม่ตาย ถึงให้ได้ ทุกขั้นตอน
สิ่งม้วยมรณ ก็ทิ้งมัน นั้นแลณา.

สิ่งปรุ้งแต่่ง ใดใด ในโลกนี้
ไม่ยืนดี ยึดมั่น แหละท่านชา
จิตว่างไป ไร้ “ตัวกู” ไม่จุ่มมา
ไม่เห็นว่ ะไรกัน ที่มันตาย?

Phnom Penh

Phnom Penh

พร-เล่าพร-ธรรม อุดมคติธรรมพร-เพลง กี่ดีงาม; ก-ต่ำ
รักผู้มีใจ ๑๖๖ เป็นเหมือนเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย; ก-๑๖๖
กล่าวขาน กล่าวขวัญ ขย-เขยอต่อตบตบในคาง ความ
นพป; ก-๑๖๖ สอนธรรมยศยศความรัฐรัฐอย่างเต็มที่ หรือ
กิลเลส แล=นักปรัชญามรัฐรัฐอย่างเต็มที่ ไว้ถึงขนาดที่ยก
มือไหว้ ๑๖๖ ได้; ก-๑๖๖ มองเห็นชัด ถึงความปรารถ
นี่ว่า ๑๖๖ ๑๖๖ ในหน้าที่ของคณาการปร-กฐ รมีวิธียก-
พร้อม นั่นคือ ๑๖๖ รมีธรรม แล=มีหนังสือคำสั่งสอน
สุดในคางกล่าว; แล=๑๖๖ เข้าถึง คณาการอื่น
แต่ครั้ง ๑๖๖ นั้นชื่อว่า "ไทยไพร่อย่างคณา" คืออยู่ที่
-ปราศ- มหากธ-๑๖๖ ได้กับเป็นสภามัน ชนิดที่ต่าง
แห่งอยู่ผู้หนึ่งอันนั้น มิมีวันเลือนมคตป.

ธรรม ไตจัน ก็จะเป็นผลโลกทั้งโลกที่ทั้งดีงาม
ด้วยสันติภาพ แล=เป็นขบวนการที่สมบูรณ์แห่งของนพธ-
บริษัค สามารถเจริญ พินิจมนุษย์ชาติ ที่สูงยิ่งขึ้นไป.

๑๖๖ ๑๖๖ กล่าวถึงนพธ-๑๖๖ สันติภาพนพธ- ๑๖๖
๑๖๖ ไตจธธ, แต่ทั้งยากเข็ญผลัดใบ ถึง ๑๖๖
ดีอันได้ฟรีแล้ว ๑๖๖ ๑๖๖ ๑๖๖ ๑๖๖ ๑๖๖
ผู้ใหญ่ได้ประโยชน์ความเสรี ในนพธ-๑๖๖ ๑๖๖
๑๖๖ ๑๖๖ เด็ก ลูกหลาน ผู้สูงขึ้นไปได้ความที่ต่างนพธ- ๑๖๖
ทุกทุกคนเกิด สักกับมนุษย์ทุกคน ในหนึ่งผลด้วยได้ฟรี.

๑๖๖ ๑๖๖ ๑๖๖

โลกพหุการาม ๑๖๖
๑๖๖ ๑๖๖ ๑๖๖

เรื่องที่ตอ^๕ง^๕รู้ หรือคว^๕ร^๕รู้

ท่านสา^๕ร^๕ชน^๕ท^๕ง^๕ห^๕ล^๕าย^๕,

การพูดที่^๕นี้^๕ เกี่ยว^๕ว^๕น^๕ ไม่^๕ใช่^๕เทศ^๕นา^๕ ไม่^๕ใช่^๕ป^๕า^๕ร^๕ก^๕ถ^๕า^๕ แต่^๕
เป็น^๕การ^๕พูด^๕พิ^๕เศษ^๕ส่วน^๕ตัว^๕ เพื่อ^๕ปรับ^๕ความ^๕เข้าใจ^๕บาง^๕อย่าง^๕ ให้^๕
ท่าน^๕ท^๕ง^๕ห^๕ล^๕าย^๕ได้^๕ทราบ^๕ เรื่อง^๕ที่^๕ตอ^๕ง^๕รู้^๕ หรือ^๕คว^๕ร^๕รู้^๕ แล้ว^๕แต่^๕จะ^๕
พิ^๕จาร^๕ณา^๕; ตอ^๕ง^๕รู้^๕ คือ^๕ถ้า^๕ไม่^๕รู้^๕แล้ว^๕มัน^๕เค^๕ื่อ^๕คร^๕อ^๕น^๕เส^๕ีย^๕ห^๕าย^๕ หรือ^๕
ว่า^๕คว^๕ร^๕จะ^๕รู้^๕ ก็^๕ให้^๕มัน^๕ได้^๕รู้^๕ตาม^๕ที่^๕คว^๕ร^๕จะ^๕รู้^๕.

เรื่อง^๕ที่^๕จะ^๕พูด^๕นี้^๕ เป็น^๕เรื่อง^๕ที่^๕ตอ^๕ง^๕รู้^๕ หรือ^๕อย่าง^๕น้อย^๕ก็^๕
คว^๕ร^๕รู้^๕ สำ^๕หรับ^๕พ^๕ุท^๕ธ^๕บ^๕ริ^๕ช^๕์^๕เรา^๕ โดย^๕เห็น^๕ว่า^๕ ท่าน^๕ท^๕ง^๕ห^๕ล^๕าย^๕มา^๕
จาก^๕ที่^๕ไกล^๕ เหน^๕ือ^๕ย^๕มาก^๕ เป^๕ล^๕ี^๕อง^๕มาก^๕ คว^๕ร^๕จะ^๕ได้^๕รับ^๕ประ^๕โย^๕ชน^๕
อะ^๕ไร^๕ค^๕ุ่ม^๕ค่า^๕กัน^๕ ถ้า^๕ไม่^๕อย่าง^๕นั้น^๕ก็^๕เรีย^๕ก^๕ว่า^๕ ใ^๕้^๕เว^๕ล^๕า^๕ไม่^๕ค^๕ุ่ม^๕ค่า^๕ ใ^๕้

* ธรรมบรรยายพิเศษ ในวันมาฆบูชา ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕

เงินไม่คุ้มค่า. อาตมาผู้เป็นเจ้าของดิน ผู้ต้อนรับ ก็ต้องรับ
 ผิดชอบด้วยเหมือนกันแหละว่า ท่านทั้งหลายมา ต้องได้รับ
 ประโยชน์คุ้มค่า เพราะฉะนั้น จึงเลือกเอาเรื่องที่จะให้มีประ-
 โยชน์คุ้มค่า มาพูดกันเป็นส่วนตัว ในฐานะเป็นเพื่อนพุทธ
 บริษัท, จะเป็นภิกษุ สามเณร ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา
 ก็เรียกว่าเป็น เพื่อนพุทธบริษัท จะต้องมีส่วนที่มีความเข้าใจร่วม
 กัน แล้วประพุดิตร่วมกัน ให้สำเร็จประโยชน์แก่พระศาสนา.
 นี่คือเรื่องที่จะพูด ไม่เรียกว่าเทศน์ ไม่เรียกว่าปาฐกถา เรียก
 ว่าเป็นเรื่องพูดกันภายใน, ขอให้ท่านทั้งหลาย ตั้งใจฟังให้ดี ๆ
 ให้สำเร็จประโยชน์ เพราะว่ามัน ๆ สักที จึงจะได้มาพูดกัน
 อย่างนี้. เรื่องเทศน์กันตามธรรมเนียม ปาฐกถาตาม
 ธรรมเนียมนั้น หลายร้อยครั้ง พันครั้งแล้ว มันก็ยังจับใจ
 ความกันไม่ได้ เพราะว่าการพูดอย่างนั้น ต้องพูดตามระเบียบ
 แบบแผนประเพณี ไม่ใช่พูดปรับทุกข์แก่กันและกันเหมือน
 อย่างวัน^{นี้}.

วัน^{นี้}จะพูดกันอย่างปรับทุกข์ หมายความว่า รับผิด
 ชอบร่วมกัน, เราปรับผิดชอบร่วมกัน ในพระศาสนาของพระ-
 พุทธเจ้า เราจะทำทุกอย่าง ๆ เพื่อความตั้งอยู่ได้ มีอยู่ได้ เจริญ
 งอกงามอยู่ได้ แห่งพระพุทธศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า.

นี่คือสิ่งที่จะต้องรับรู้อันน่าทึ่ง อย่าให้เป็นเพียงแต่ว่า เขกันไป
 เขกันมา ตามขนบธรรมเนียมประเพณี อย่างนี้พระพุทเจ้า
 ไม่น่าโมทนาแน่ แล้วก็สิ้นพระเศียรด้วย ขอให้เข้าใจ.

หมอบห้ามไม่ให้เทศน์ อาตมาก็เลี้ยวมาเป็นพูด พูด
 ปรีกษาหรือ จะเรียกว่าคือหมอบ หนีหมอบก็สุดแท้เถอะ แล้ว
 ก็พูดเท่าที่รู้สึกว่าคุณได้ พอหมดแรงก็ต้องหยุด จะพูดได้
 ก็ข้อก็สุดแท้ แต่ว่าจะพูดเป็นข้อๆ เพื่อให้ฟังง่าย เข้าใจง่าย,
 แล้วมันก็เป็นเรื่องที่เขาเรียกว่า หน้้าปากคอก คือเคยได้ยิน
 ได้ฟังกันมาแล้ว แต่มันก็ไม่ได้สนใจให้จริงจัง. ขอพูดเป็น
 ข้อๆ ท่านทั้งหลายตั้งใจฟังให้ดี กำหนดจดจำไว้ให้เป็นข้อๆ.

ข้อแรก ก็จะพูดถึงเรื่องว่า **เราทั้งหลายเป็น**
เพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมด
ทั้งสิ้น.

นี่ก็สวดกันเป็นนวกแก้วนักษุนทอง ว่าอย่างนวกแก้ว
 นกษุนทอง ก็ครั้งๆ มันก็ไม่สำเร็จประโยชน์ แล้วก็ยังไม่ได้
 ผลด้วย เพราะว่ามันไม่ใช่ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ; เดี๋ยวนี้
 ขอให้มันมีความรู้สึกแท้จริงในใจ เพราะมองเห็นแจ่มชัดว่า

มันเป็นอย่างนั้น ข้อแรกว่า เพื่อนทุกข์ ข้อที่สองว่า
เพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย นี่ขอแยกเป็น ๒ ชนิด

เป็นเพื่อนทางกาย เราทุกคน เกิด แก่ เจ็บ ตาย,
เกิด แก่ เจ็บ ตาย ทางกายด้วยกันทุกคน นี่เป็น เพื่อน เกิด แก่
เจ็บ ตาย ทางกาย แยกออกไปทางกาย.

ทีนี้ทางจิตใจ เราทุกคนก็มีกิเลส เมื่อมีกิเลสก็มี
ความทุกข์ นี่เราเป็นเพื่อนทุกข์ในทางจิตใจ คือมีกิเลส
และมีความทุกข์. ขอให้มองเห็นว่ามันเป็นอย่างนั้นจริงๆ เป็น
เพื่อนกันถึงขนาดนั้นจริงๆ ให้ความรู้สึกถูกรูสึกสึกซึ่งลงไป
จิตใจเรียกว่าใต้สำนึก ใต้สำนึกคือไม่ต้องนึก แต่มันรู้สึกเต็ม
อยู่ในจิตใจ.

ข้อนี้สำคัญมาก ถ้ามีอะไรอยู่ใต้สำนึกอยู่ในจิตใจแล้ว
ข้อนั้นมันจริง มันออกมาเป็นเรื่องจริง คือก็คือจริง ชั่วก็ชั่ว
จริง; subconscious แปลว่าใต้สำนึก ให้มันรู้สึกอยู่ใต้สำนึก
ว่า ทุกคนเป็นเพื่อนทุกข์ในทางใจ แล้วก็เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ
ตาย นทางกาย. ถ้าอันนั้นมันมีอยู่ในใต้สำนึกจิตใจโดยแท้จริง
แล้ว มันก็บังคับให้ทุกสิ่งทีปฏิบัติกันอยู่เป็นไปอย่างถูกต้อง

จะปฏิบัติต่อกันที่เหนือกว่าเรา หรือคนที่เสมอกันกับเรา หรือคนที่ต่ำเลวกว่าเรา เราก็ปฏิบัติต่อเขา อย่างที่ว่าเป็นเพื่อน ทุกข์ เพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย คือเป็นเพื่อนทั้งทางกายและทางใจ. แล้วมันก็จะไม่มากไม่น้อย ไม่สูงไม่ต่ำ มันคือพอดีๆ จะเป็นไปอย่างเรียบร้อยที่สุด เมตตากรุณาโดยอัตโนมัติ แม้ไม่ทันเจตนา แต่ถ้ารู้สึกว่าเป็นเพื่อน มันก็มีเมตตา. เมตตาแปลว่าความเป็นเพื่อน คำว่าเมตทานั้น แปลว่าความเป็นมิตร หรือความเป็นเพื่อน; ถ้าได้สำนึกแห่งจิตใจมันรู้สึกว่าเป็นเพื่อน การกระทำทั่วไปมันก็เป็นเพื่อน.

นี่ขอให้ไปชำระสะสางความข้อนั้น ให้แจ่มกระจ่าง ไปนั่งพิจารณาพิจารณา เวลาที่มีว่างบ้าง ก็พิจารณาเถอะว่าทั้งหมดคือเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น; บรรดาที่มีชีวิต เพื่อนมนุษย์นั้นก็ เพื่อนสัตว์เทวเจ้านกก็ดี มันก็เป็นเพื่อน, ต้นไม้ต้นไม้มันก็มีชีวิต มันก็เป็นเพื่อนในระดับต่ำสุด ที่จะต้องรับว่า มันก็เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนกัน เพราะมันก็เกิด แก่ เจ็บ ตาย รู้สึกเป็นสุขเป็นทุกข์เหมือนกัน. อย่างนี้ลองคิดดูที่ว่า จิตใจจะเป็น

อย่างไร? จิตใจมันก็กว้างขวางสูงสุดมหาศาล ครอบงำโลก
ทั้งโลก แผ่เมตตาจิตไปทั่วโลก ว่าทั้งหมดเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด
แก่เจ็บ ตาย เพียงเท่านั้นก็เหลือหลายแล้ว, นี่สำนวนชาวบ้าน
ว่าเหลือกิน ถ้ามีความรู้สึกเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย กัน
ได้อย่างนี้.

นี้เป็นข้อแรก ช่วยจำไว้ให้ดี ไปชักซ่อมเสียใหม่
อย่าเป็นแต่สวดอย่างนกแก้วนกขุนทอง ไม่สำเร็จประโยชน์
ว่ากันทุกครั้งที่สวดมนต์ แต่มันก็ละเมอๆ เหมือนนกแก้วนก
ขุนทอง. เตียวเราจะมีความรู้สึกแท้จริงว่าเป็นเพื่อนทุกข์
เพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย แบ่งเป็นทางใจ
และทางกาย : ทางใจเป็นเพื่อนทุกข์ มีความทุกข์เบียดเบียน
ของกิเลสด้วยกัน ทางกายก็ต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน
เลยไม่มีใครที่ไม่ใช่เพื่อน เป็นเพื่อนกันแท้จริงโดยธรรมชาติ
แต่รู้หรือไม่รู้ รับหรือไม่รับมันอีกเรื่องหนึ่ง. ถ้าจิตใจ
เป็นพุทธบริษัทโดยถูกต้อง มันก็ยอมรับความเป็นเพื่อนใน
ลักษณะนั้น ขนาดนี้ กว้างขวางทั่วจักรวาล ไม่ว่าเทวดา ไม่ว่า
มนุษย์ ไม่ว่าสัตว์ ไม่ว่าอะไรก็เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ;
แล้วก็สบายใจพอใจ รู้สึกว่าเป็นความปลอดภัย เป็นความ

แนใจชนิดหนึ่ง แนใจเรียกว่าศรัทธา นั้นแหละทำให้เชื่อว่า
 ปลอกภัย พอรู้สึกว่ปลอกภัยมันก็นอนหลับแหละ คนเรา,
 นี้ข้อหนึ่ง ข้อแรก ว่า รู้สึกว่า เราเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย
 ด้วยกันทั้งหมดทั้งสน.

ข้อที่ ๒ เราเป็นสมาชิกอิทัปปัจจยตา ด้วย

กนทั้งหมดทั้งสน. ข้อนี้บางคนฟังไม่ถูก บางคนฟัง
 ถูก เพราะรู้ว่าอิทัปปัจจยตาคืออะไร; แต่ถ้ายังไม่รู้ว่าอิทัป-
 ปัจจยตาคืออะไร มันก็ฟังไม่ถูก แน่นอนแหละฟังไม่ถูก,
 ถ้าฟังไม่ถูก ก็คือไม่รู้จักหัวใจของพระพุทธศาสนา คือคำสอน
 ของพระพุทธเจ้า นั้น สรุปรวมเรียกว่าเรื่องอิทัปปัจจยตา
 ปฏิจจสมุปบาท.

เอาคำพูดก่อน อิทัปปัจจยตา แปลว่า มันมีปัจจัย
 มีเหตุมีปัจจัยแล้ว มันต้องเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย,
 ทุกคน ทุกชีวิต ทุกสังขาร ทุกอัฐภาพ ไม่ว่าจะคนหรือสัตว์
 มีเหตุมีปัจจัยปรุงแต่งขึ้นมา แล้วต้องเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย
 นั้น ๆ นี้เป็นพุทธศาสนา. บางพวกเขาว่าเป็นตาม กรรม

เก่า มันก็ล้มบาปคุณไปอย่างนั้น บางพวกก็ว่า โชค ว่าเคราะห์ บางพวกก็ว่า เทวดาผีสิงบังคับให้เป็นไป; ถ้าอย่างนี้ไม่ใช่พุทธบริษัท แม้แต่เชื่อว่ากรรมเก่า ก็ไม่ใช่พุทธบริษัท.

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ชัดๆ ว่า ความสุขและความทุกข์ ไม่ได้เป็นผลของกรรมเก่า ไม่ได้เป็นการบันดาลของพระเจ้า แต่มันเป็นไปตามกฎอิทัปปัจจยตา. เราถูกสอนหรือด้วยอะไร ก็ไม่ทราบ มักจะพูดว่ากรรมเก่าบ้าง เทวดาบ้าง โชคเคราะห์ชะตาราตีบ้าง อย่างนั้นไม่ใช่พุทธบริษัท; ถ้าพุทธบริษัทต้องเป็นอิทัปปัจจยตา นอนเจ็บเป็นอัมพาตอยู่ที่ใด ตายลงไปหยกๆ นี้ก็ดี ก็เชื่อว่ามันเป็นไปตามกฎอิทัปปัจจยตา ไม่ต้องกรรมเก่า ไม่ต้องผีสิงเทวดาโชคเคราะห์อะไร. กฎของอิทัปปัจจยตาตามธรรมชาติ มันถึงเข้ากับคนนั้นในลักษณะอย่างนั้น มันจึงตาย หรือว่านอนเจ็บอยู่ เป็นอัมพาตอยู่เป็นปีๆ ก็รู้ไว้ว่า เราเป็นสมาชิกอิทัปปัจจยตาด้วยกันทุกคน.

คำว่าสมาชิก สมาชิกนี้ อาตมาเห็นว่ามันเข้าใจกันง่าย เป็นสมาชิกสมาคมนั้นสมาคมนี้ สมาชิกสโมสรนั้นสโมสรนี้

เป็นสมาชิกไลอ้อนส์ โรตารีอะไรก็แล้วแต่เถอะ เรียกว่าเป็นสมาชิก, นั่นเป็นเรื่องสมมติ เป็นตามสมมติ เป็นตามความสมัครใจ ก็เป็นสมาชิกกันไป นั่นนี่นับไม่ไหว. แต่ว่าโดยธรรมชาติแท้จริง ที่ส่วนลึกของจิตใจ ที่มันเป็นเองโดยธรรมชาตินั้น เราเป็นสมาชิกอิตัปปัจจยตา คืออยู่ภายใต้กฎอิตัปปัจจยตา^๕กันทุกคน; จะเรียกว่าอิตัปปัจจยตาก็ได้ จะเรียกว่าปฏิจจสมุปบาท^๖ก็ได้ แต่พระพุทธเจ้าท่านเรียกยาวเต็มๆ ว่า อิตัปปัจจยตาปฏิจจสมุปบาท^๗ ก็มีเหตุบังจ้ายปรุงแต่งขึ้นมา แล้วก็ไปไปตามเหตุตามบังจ้าย. มันอาศัยเหตุบังจ้ายแล้วเกิดขึ้น เกิดเป็น สุข ก็ได้ เป็น ทุกข์ ก็ได้ เป็น สุข ก็ได้ เป็น ทุกข์ ก็ได้ แต่ที่ที่สุดนั้นก็ต้องไม่เป็นสุขเป็นทุกข์ คือเหนือสุขเหนือทุกข์ คือเหนือกฎอิตัปปัจจยตา.

เดี๋ยวนี้เรายังเป็นไปตามกฎอิตัปปัจจยตา เพราะว่าเรายังไม่เป็นพระอรหันต์ จนกว่าเมื่อไรเป็นพระอรหันต์ จึงจะอยู่เหนือกฎอิตัปปัจจยตา อะไรปรุงแต่งไม่ได้. เดี่ยวนี้เราเป็นสมาชิกอิตัปปัจจยตา โดยธรรมชาติจัดบังคับให้เป็นแต่คนโง่มันไม่รู้สึกรู้สีก หรือคนบ้ามันไม่รู้สึกรู้สีก มันจึงได้เป็นบ้ามันไปยึดเรื่องโชคชะตาราตี ฝีสางเทวดา กรรมเก่ากรรมอะไร

ก็ไม่รู้; แต่พระพุทธเจ้าว่า เป็นเพราะอำนาจของธรรมะที่
เป็นกฎของธรรมชาติ คืออิทัปปัจจยตา. คนที่ไม่เคยชินกับ
คำนี้ ช่วยฟังทีๆ แล้วจำให้แม่นย่ำว่า อิทัปปัจจยตา อิทัป-
ปัจจยตา ถ้าจะเรียกอีกชื่อหนึ่ง ก็ว่า ปฏิจสุมุปบาท.

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้ใดเห็นปฏิจสุมุปบาท ผู้นั้น
เห็นธรรม ธรรมะ ผู้ใดเห็นธรรมะ ผู้นั้นเห็นฉันทตถาคต,
เห็นอิทัปปัจจยตาหรือเห็นปฏิจสุมุปบาทก็ตาม เรียกว่าเห็น
ธรรมะ เมื่อเห็นธรรมะแล้ว ก็เห็นเราก็คือตถาคต. เห็น
อิทัปปัจจยตา มันออกจะละเอียดคนะ บัจจยบางอย่างก็เป็น
นามธรรม ไม่ใช่เป็นวัตถุสิ่งของ มันก็เห็นยากเหมือนกัน
เป็นเรื่องทางจิตใจ แต่ทางวัตถุสิ่งของนั้นมันก็เห็นง่าย นับ
ตั้งแต่ ๑ ปริมาณรูปร่างมาเป็นกลุ่ม เป็นก้อน เป็นเซลล์ เป็น
เนื้อหนังร่างกาย เป็นกระดูก เป็นอะไรขึ้นมา เป็นเนื้อเป็นตัว
นั้นก็เรียกว่าบัจจยทางฝ่ายวัตถุ. บัจจยทางฝ่ายจิตใจก็รูปร่าง
ทำนองเดียวกัน, เห็นรูป หรือฟังเสียง หรือดมกลิ่น แล้วก็
เกิดวิญญาณ แล้วก็เกิดผัสสะ แล้วก็เกิดเวทนา เกิดตัณหา
เกิดอุปาทาน เกิดภพ เกิดชาติ จนเกิดทุกข์ นี้ฝ่ายจิตใจ.

ฝ่ายวัตถุฝ่ายรูปก็มีอยู่พวกหนึ่ง ฝ่ายนามก็มีอยู่พวก
 หนึ่ง รวมกันทั้ง ๒ ฝ่าย เรียกว่า อิทัปปัจจยตา มีปัจจัยปรุง
 แต่งแล้ว ก็ต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัยนั้น ๆ นี้ใจความมันว่า
 อย่างนี้; สัตว์ทั้งหลาย อักขาทั้งหลาย ชีวิตทั้งหลาย มัน
 มีเหตุปัจจัยปรุงแต่งขึ้นมา แล้วมันก็ต้องเป็นไปตามเหตุตาม
 ปัจจัยนั้น ๆ นั่นแหละเรียกว่าอิทัปปัจจยตา. เมื่อพูดให้ลก
 เต็ก ๆ ฟังก์พูดว่า เมื่อมีสังนเบินบจจย สังนก็เกิดขึ้น
 สังนเป็นบจจย สังนก็เกิดขึ้น เมื่อสังนดับลง สังนก็ดับ
 ลง สังนดับลง สังนก็ดับลง มีเหตุมีปัจจัยทั้งฝ่ายเกิดและ
 ฝ่ายดับ; ฝ่ายดับก็เรียกว่ามันเกิดเหมือนกัน มันเกิดเป็น
 ความดับขึ้นมา เกิดเป็นความเกิดขึ้นมาก็ได้ เกิดเป็นความ
 ดับขึ้นมาก็ได้ ก็เรียกว่าเกิด, นิมปัจจัย แล้วก็ไปไปตามเหตุ
 ตามปัจจัยนั้น ๆ.

ทุกคนเป็นสมาชิกแห่งอิทัปปัจจยตา อยู่โดยธรรม-
 ชาติอันเฉียบขาด ปฏิเสธไม่ได้ ไม่ต้องไปขึ้นทะเบียน ไม่ต้อง
 เสียค่าธรรมเนียม ไม่ต้องประชุมอะไรหรอก มันเป็นอยู่
 โดยธรรมชาติ เป็นอยู่ในเนื้อในตัว. เมื่อเป็นสมาชิกของ
 อิทัปปัจจยตา ก็เตรียมตัวสำหรับเป็นไปตามกฎอิทัปปัจจยตา

ที่มาในรูปหนึ่งก็อย่าร้องไห้, ที่มาในอีกรูปหนึ่งก็อย่าหัวเราะ
อย่าต้องหัวเราะ อย่าต้องร้องไห้ มีจิตใจปกติเสมอ.

เป็นสมาชิกอิทัปปัจจยตา ให้เก่งให้ถูกต้อง แล้ว
ต้องเป็นอย่างนี้ ก็จะต้องไม่หัวเราะไม่ร้องไห้ ไม่คิใจไม่
เสียใจ ไม่บวกไม่ลบ; เพราะเป็นสมาชิกแห่งอิทัปปัจจยตา
มันก็ต้องเป็นไปอย่างนั้นอยู่แล้ว ไปรู้สึกเป็นบวกเป็นลบ มา
หัวเราะมาร้องไห้อยู่ มันก็เป็นทุกข์เปล่าๆ ไม่มีประโยชน์
อะไร. พุทธภาษัตถมคาก็ว่า อย่าขึ้นหรืออย่าลง อย่าฟู
หรืออย่าแฟบ รักษาจิตให้ปกติอยู่เสมอ, ^๕นี้เรียกว่า เป็นผู้
รู้จักอิทัปปัจจยตา ปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกฎหมายของอิทัปปัจจยตา
^๕มันเป็นข้อที่สอง.

เราเป็นสมาชิกอิทัปปัจจยตาแก่กันและกัน ด้วยกัน
ทุกคนทั้งหมดทั้งสัน ยิ่งกว่าเป็นเพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เจ็บ
ตายเสียอีก, ความเป็นสมาชิกแห่งอิทัปปัจจยตา^๕ ทัวถึง
ทัวถึงหมดด้วยกันทั้งหมดทั้งสัน ไม่ยกเว้น คนก็เป็น สัตว์
เดรัจฉานก็เป็น ต้นไม้ต้นไม้ไต่ก็เป็น ก็มันเป็นไปตามเหตุตาม
ปัจจัยที่ปรุงแต่ง. บางรายก็น่ากลัว เป็นความตายเป็นความ

ทุกขียากล้าปาก, บางรายก็ไม่ถึงขนาดนั้น แต่ถึงอย่างนั้นก็
 ยังมีความหมายที่ว่า เมื่อมีกิเลสแล้วก็ต้องเป็นปัญหา คือเดียว
 มีความรักรบกวน เดียวมีความโกรธรบกวน, เดียวมีความ
 เกลียดรบกวน ความกลัวรบกวน ความตื่นเต้นรบกวน ความ
 วิทกกังวลรบกวน ความอาลัยอาวรณ์รบกวน ความอิจฉา
 ริษยารบกวน ความหวงรบกวน ความหึงรบกวน, นี้ก็เป็น
 ของธรรมดา ที่ว่าเป็นไปตามกฎอิทัปปัจจยตา เป็นสมาธิ
 อิทัปปัจจยตา ก็ต้องเป็นอย่างนี้.

ถ้าให้เก่งให้ดี ต้องปฏิบัติชนิดที่ว่า สู้ได้ เจยได้
 ปกติได้ กฎอิทัปปัจจยตาทำอะไรไม่ได้ แม้จะถึงเจ็บป่วยถึง
 ตาย ก็ไม่หวั่นไหวหอรอก หัวเราะเยาะไปเสียทั้งนั้น, นี้สมาธิ
 อิทัปปัจจยตาควรเป็นให้ได้กันถึงอย่างนี้. ถ้าเป็นอย่างปล่อย
 ไปตามเรื่อง ปล่อยไปตามเรื่อง ก็อย่างที่เห็น ๆ เห็น ๆ อยู่
 เดียวคนนั้นเป็นอย่างนั้น คนนั้นเป็นอย่างนี้ คนโน้นเป็นอย่าง
 โนั้น; แล้วก็ไปโทษว่า ทำไมมาเป็นแต่เราคนอื่นไม่เป็น
 เพราะมันไม่เหมือนกันนี้ แต่ว่านาน ๆ เข้ามันก็จะเป็นกันทุก
 คน จะเป็นครบถ้วนกันทุกคนก็ได้ ในชาติเดียวเป็นไม่ครบ
 หลาย ๆ ชาติเข้ามันก็เป็นครบ. มันเป็นเรื่องที่สอง เป็น

สมาชิกที่ปล่อยให้จ่ายค่าอยู่โดยไม่รู้ตัว เคี้ยวไม่รู้ตัวเสียซี จะเป็น
สิ่งมีชีวิตก็ต้องเป็นสมาชิกที่ปล่อยให้จ่ายค่า เป็นไปตามกฎเกณฑ์
แห่งอิที่ปล่อยให้จ่ายค่า.

ข้อที่ ๓ **เราเป็นลูกหนี้ของธรรมชาติ** ลูก
หนี้ของธรรมชาติ คงจะฟังไม่ถูก ว่าเราไปยืมอะไรจากธรรม-
ชาติ; ธรรมชาติมันมีดิน น้ำ ลม ไฟ มีอากาศ วิญญาณ
ธาตุนาาขนิค เป็นของธรรมชาติ. **ลูกหนี้ของธรรมชาติ**
ก็คือว่า **ชีวิตนี้มันเหมือนกับยืมมาจากธรรมชาติ** ธรรมชาติให้
ยืมมา ดิน น้ำ ลม ไฟ ส่วนร่างกาย ธาตุคิน ธาตุน้ำ ธาตุลม
ส่วนร่างกาย, ธาตุวิญญาณส่วนจิตใจ ส่วนธาตุอากาศเป็น
พื้นฐานรองรับทั้งร่างกายและจิตใจ **ยืมธาตุคามธรรมชาติมา**
แล้วจะต้องคืนเจ้าของ.

แต่จะพูดเรื่องธรรมชาติให้ชัดเจนเสียก่อน ที่จะต้อง
รู้จักธรรมชาติ ธรรมชาตินี้รู้จักอย่างไร? ก็รู้จักว่าทุกสิ่ง
ทุกอย่างเป็นธรรมชาติ ทุกส่วนของร่างกายเรา ภายนอก
ภายในเราก็เป็นของธรรมชาติ เพื่อนมนุษย์ทุกคนก็เป็น

ธรรมชาติ ทั้งโลกก็เป็นธรรมชาติ ทุกอย่างนี้เป็นธรรมชาติ
นี้ข้อหนึ่ง.

แล้วข้อที่ ๒ มีกฎของธรรมชาติบังคับธรรมชาติ
ทั้งหลายอยู่.

ข้อที่ ๓ มันมีหน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ ต้อง
ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามกฎของธรรมชาติ มิฉะนั้นจะต้อง
ตาย.

กรณีปฏิบัติหน้าที่แล้วก็มีเรื่องที่ดี คือ ได้รับผล ได้
รับผลที่ทำหน้าที่ถูกต้องตามธรรมชาติ.

เรื่องของธรรมชาตินี้มี ๔ ความหมาย คือ ตัวธรรม-
ชาติ ตัวกฎของธรรมชาติที่ประจำอยู่ในธรรมชาตินั้น
หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ แล้วก็ผลที่ได้รับจากหน้าที่
มันมี ๔ ความหมาย. ในตัวเรามีธรรมชาติที่เนื้อตัว, แล้ว
ก็มีกฎของธรรมชาติบังคับทั้งเนื้อทั้งตัว ให้เป็นไปตามกฎของ
ธรรมชาติ, แล้วเรามีหน้าที่ที่จะปฏิบัติทั้งกายทั้งใจ ให้ถูกต้อง
ตามกฎของธรรมชาติ นี้เรียกว่าหน้าที่, กรณีปฏิบัติแล้วมันก็
เกิดผล ปฏิบัติถูกต้องก็ได้รับผลเป็นความสุขสบาย ไม่ถูกต้อง
ก็ได้รับผลเป็นยุ่งยากลำบาก.

หน้าที่ คือ พระธรรม ธรรมะแปลว่าหน้าที่ หน้าที่
 ที่จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง ความถูกต้องต่อความรอด ความ
 ถูกต้องต่อความไม่เป็นที่ทุกชั้นนี้เรียกว่าหน้าที่. ทุกคนจงรู้จัก
 หน้าที่ หน้าที่คือพระธรรม เป็นธรรมชาติในความหมายที่สาม,
 ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหน้าที่ รู้จักว่าเราเกี่ยวข้องกับ
 ธรรมชาติ ซึ่งมีอยู่ ๔ ความหมาย. เราคนเดียวก็เป็นอย่าง
 นี้ โลกทั้งจักรวาลก็เป็นอย่างนี้ มีธรรมชาติ มีกฎของ
 ธรรมชาติ แล้วก็มีผลที่จะเกิดจากการทำหน้าที่; ฉะนั้น
 อยากรจะมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นสุขสบาย ก็ทำหน้าที่ให้ถูกต้อง
 ตามกฎของธรรมชาติ.

เกือบจะทุกวัน วันละหลาย ๆ คน มาขอพร ๆ
 ขอพร ๆ. อามานึก โอ! มันบ้าแล้ว คนพวกนี้บ้าแล้วเขา
 ให้พร ให้พรกันจนไม่มีโกดังจะเก็บ ยังมาขอพรอีก; พรอย่าง
 นั้นฉันไม่มี มีพรแท้จริงคือหน้าที่ คือปฏิบัติหน้าที่ ปฏิบัติ
 หน้าที่ให้ถูกต้อง แล้วก็จะเกิดเป็นพรแท้จริงของพระ-
 พุทธเจ้า เป็นผลดีผลจริงขึ้นมา. คุณจงทำหน้าที่ทุก
 หน้าที่, หน้าที่ที่เป็นมารดา บิดา เป็นลูก เป็นหลาน เป็นนาย
 เป็นคนใช้ เป็นบ่าว เป็นชาวนา เป็นพ่อค้า เป็นอะไรก็ตาม

หน้าที่สารพัดหน้าที่ ทำหน้าที่ให้ถูกนั้นคือพร ; นี่ทุกอย่างปฏิบัติให้ถูกตามหน้าที่ ซึ่งมีกฎของธรรมชาติบังคับอยู่.

เมื่อได้ยินคำว่าธรรมชาติ ๆ ในพระพุทธศาสนา ก็ขอให้เข้าใจว่ามันมีอยู่ ๔ อย่าง อย่างนี้ จำไว้แม่น ๆ ตัวธรรมชาติเอง ตัวกฎของธรรมชาติที่มีอยู่ในนั้น แล้วตัวหน้าที่ที่มนุษย์จะต้องปฏิบัติ แล้วก็มีผลที่จะเกิดจากหน้าที่, นี้รู้ธรรมชาติ ๔ ความหมายนี้ให้ดี ๆ แล้วก็จะเป็นผู้ชนะธรรมชาติ จะเอาชนะธรรมชาติ คือสามารถไขธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ เกิดความสุข.

ข้อ ๔ เรามีกการผูกพันกับธรรมชาติเหมือน
กับว่าเราขี่ม้าของมาไซ้ แล้วต้องกินเจ้าของ.
อัฐภาพชีวิตร่างกายทั้งหมดนี้ เหมือนกับขี่ม้ามาจากธรรมชาติ
ธรรมชาติให้ขี่มา แล้วมาพัฒนาเอาเอง ปฏิบัติเอาเอง พัฒนา
เอาเอง ให้ได้ผล ได้ประโยชน์ตามที่ตัวต้องการ, ได้ทุนรอนมา
ได้เติมพันมาจากธรรมชาติ ให้ขี่มาพัฒนาเอาเอง เสร็จแล้ว
ต้องส่งคืน โดยเฉพาะเมื่อเวลาแตกดับ มันส่งคืนธรรมชาติ.

เที่ยว^{๕๕}ยืมของธรรมชาติมาแล้ว มันยกยก มัน
 กระทบ, มันมากคิดว่าตัวกู ว่าของกู ตัวกูของกู ตัวกูของกู
 เนื้อหนังของกู ชีวิตของกู อะไของกู ไม่รู้ไม่ซื่อเรื่องยืม
 มาจากธรรมชาติ; มันเป็นคนกระทบ หลอกหลวง ยกยก
 มีตัวกูเมื่อไร ก็ได้เป็นทุกข์เมื่อนั้น คิดว่าตัวกูเมื่อไร ก็ได้
 เป็นทุกข์เมื่อนั้น. นี่คนไม่ซื่อ คนยกยก คนกระทบ
 สัตย์ ยืมของธรรมชาติมาเป็นเดิมพันเพื่อพัฒนา แล้วมาว่า
 ตัวกู ว่าของกู กระทั่งตายเข้าโลงมันก็ไม่คืนให้ คือไม่
 ยอมละว่า ไม่ใช่ตัวกู ไม่ใช่ของกู.

ไม่รู้ให้คิดว่า เรานียืมสิ่งที่เรียกว่าชีวิต ต้นทุนหรือ
 เดิมพัน มาจากธรรมชาติ มาเป็นชีวิตเป็นร่างกาย เป็นรูป
 เป็นนาม เป็นจิตเป็นใจ แล้วก็พัฒนาเอาเถอะ พัฒนาเอา
 แทะอย่าไปหลงไหลหรือโง่เขลาว่าตัวกู ว่าของกู ให้เป็นของ
 ธรรมะหรือของธรรมชาติ; รีบพัฒนาให้ได้อย่างใจ ให้ถูก
 ต้อง ให้เป็นสุขเสีย แล้วก็ไม่ว่าของกู ไม่ว่าตัวกู เมื่อตาย
 มันก็กลับไปหาธรรมชาติเอง เป็นการใช้คืนอย่างถูกต้อง ไม่
 ยกยก ไม่กระทบไม่อะไร.

ให้นำชีวิต^๕ธรรมชาติให้ยืมเป็นเดิมพันมา ลงทุนเอา
 พัฒนาเอา กำขายเอา เหมือนกับกำขายด้วยชีวิต, แล้วก็รู้จัก
 ว่ามันเป็นของธรรมชาติ อย่าให้เป็นของกู ทั่วๆ เหมือนกับ
 นกเขา; นกเขามบินไปจับต้นไม้ไหน มันก็ว่าของกูๆ อยู่
 ทั้งนั้นเลย ไม่ว่ามันจะไปจับที่ต้นไม้ไหน. นี่คนเราก็จะเป็น
 อย่างนั้น อะไรคว่ำมากก็เป็นทั่วๆ เป็นของกูไปเสียทั้งนั้น แล้ว
 นั้นแหละมันกัดเอา; มีตัวกู มีของกู แล้วก็เห็นแก่ตัว
 มันก็เกิดกิเลส แล้วก็เกิดเป็นทุกข์ เพราะมันเห็นแก่ตัว.
 อย่ามีความรู้สึกเป็นตัวกู ของกู มันก็ไม่เห็นแก่ตัว มันก็เบา
 สบาย, พัฒนาๆ ชีวิตจิตใจร่างกาย เอาตามความต้องการ
 จะเอาความร่ำรวยอย่างไรก็ได้ จะเอาความสุขสมบูรณ์อย่างไร
 ก็ได้ จะเอาความสงบสุขอย่างไรก็ได้ พัฒนาเอาตามใจชอบ
 แล้วก็คืนธรรมชาติโดยอัตโนมัติ พอตายลงก็อย่าเป็นตัวกู
 ของกู; เตียวมันตัวกูของกูจนเข้าโลง เข้าโลงก็ไม่ยอม
 ปล่อย นี่เรียกว่ามันนัยยกออกมาเกินไป ธรรมชาติให้ยืม เป็น
 ของยืม.

ข้อที่ ๕ † ปัญหาเรื่องเพศ หรือเหนือเพศ หรือการสมรส. ปัญหาเกี่ยวกับเพศมีมาก คือเพศหญิง เพศชาย พอไปยึดมั่นถือมั่นเพศหญิงเพศชาย ก็จะมีปัญหามาก ยิ่งยากจนตลอดชีวิตเหมือนกัน. ตามธรรมชาติ ๆ ซึ่งอาจจะไม่เคยได้ยินได้ฟังก็ได้ว่า จิตใจแท้ ๆ จิตแท้ ๆ จิตบริสุทธิ์แท้ ๆ ไม่เป็นเพศหญิงหรือไม่เป็นเพศชาย ว่าง แต่ว่ามันมีเจตสิก-ธรรมพวกหนึ่ง เรียกว่า อินทรีย์ ที่เป็นหญิงเรียกว่าอิตถินทรีย์ ที่เป็นชายเรียกว่าปุริสนทรีย์ ; อินทรีย์ที่เป็นเจตสิกนี้มันจับเข้าที่จิตใจ แล้วจิตใจก็จะรู้สึกว่าเป็นหญิงหรือเป็นชาย.

คุณลองคิดดู ธรรมทานี่ไม่รู้สึกว่าเราเป็นหญิงหรือเป็นชาย แต่ถ้ามีอินทรีย์นี้เกิดขึ้นในจิตใจเมื่อไร มันก็มึนรู้สึกเป็นหญิงหรือเป็นชาย. อวัยวะเพศธรรมชาติให้มาเพื่อสืบพันธุ์ เพื่อการสืบพันธุ์ ธรรมชาติมีอำนาจเหนือเมฆ ให้ อวัยวะสืบพันธุ์มา, แล้วก็จิตใจนั้น ก็ให้เจตสิกที่จะรู้สึกว่าเป็นหญิงหรือเป็นชายมา ; พออายุสมควร อวัยวะเพศก็ทำหน้าที่ ความรู้สึกว่าเป็นหญิงหรือเป็นชายก็ทำหน้าที่ แล้วก็มีความปัญหาเกี่ยวกับเพศ.

ถ้าเป็นเรื่องเพียงสี่ พันธุ์ให้มนุษย์ไม่สูญพันธุ์เท่า
 นั้น มันก็ไม่มีปัญหาอะไรนัก แต่ถ้ามันกลายเป็นเรื่องกามา
 รมณ กามคุณ มันมีเรื่องมากมายแหละ ยิ่งกว่าฆ่ากันตาย
 กามารมณเป็นปัญหาอย่างไรก็รู้อันเอง มองเห็นกันอยู่. มัน
 ต้องควบคุมความรู้สึกทางเพศนี้เสียให้ได้ อย่าให้มันรู้สึก
 เป็นหญิงเป็นชาย อย่างโง่เขลาอย่างบ้าหลัง, ให้ความจริงว่า
 ตามธรรมชาติไม่เป็นหญิงไม่เป็นชาย ต่อเมื่อเจตสิกธรรม
 อิตตินทรีย์ครอบงำก็รู้สึกว่าเป็นหญิง ปุริสนทรีย์ครอบงำ
 ก็รู้สึกว่าเป็นชาย ทำกิจกรรมระหว่างเพศได้ ต้องมีความ
 รู้สึกอันนี้ ถ้าความรู้สึกอันนี้ไม่เกิด มันก็ทำกิจกรรมทางเพศ
 ไม่ได้; ก็เลือกเอาเองว่า ยุ่งเท่าไร ไม่ยุ่งเท่าไร.

ฉะนั้นอย่าให้ความรู้สึกทางเพศมันครอบงำไปเสีย
 ตลอดเวลา แม้ว่าร่างกายจะมีนิมิตเป็นเพศหญิงเพศชายอยู่
 ตลอดเวลา นั้นเป็นเรื่องของธรรมชาติ เพื่อการสืบพันธุ์;
 แต่เพื่อความสงบสุข เพื่อสันติภาพ ความเยือกเย็นแห่งจิตใจ
 แล้ว จงอยู่เหนือเพศ จงรู้สึกว่าเหนือเพศ ไม่มีความรู้สึก
 เป็นหญิงเป็นชาย. ไปกึกกูดเถอะ ถ้าเมื่อใดไม่มีความรู้สึก
 ว่าเป็นหญิงเป็นชาย เมื่อนั้นสบายก็มากน้อย พอรู้สึกเป็นหญิง

หรือเป็นชายชนมากก็ตาม เมื่อนั้นมันยุ่งยากก็มากน้อย, นี่ก็เป็น
ธรรมชาติ ความลับของธรรมชาติ. พระอรหันต์หมดความรู้
รู้สึกทางเพศ ว่าเป็นเพศหญิงหรือเป็นเพศชาย ก็สบายไปเลย;
แต่พวกปุถุชนโง่เขลา มันยังเป็นหญิงเป็นชายมากเข้าไปอีก
ไปส่งเสริมไปหลอกลวงกันให้มากขึ้นไปอีก ให้มันบ้าจนถึงกับ
เป็นบ้าไปเลย.

ก็ควรจะรู้ไว้ว่า ความรู้สึกทางเพศนี้ มันเป็นเรื่อง
ชั่วคราว เป็นเรื่องความโง่ก็ได้, หลงไปในอภิตินทรีย์ก็เป็น
หญิง หลงไปในปุริสินทรีย์ก็เป็นชาย ก็ยุ่งยากลำบากด้วยเรื่อง
ทางเพศ. ถ้าจิตบริสุทธิ์ จิตสะอาด จิตเกลี้ยงเกลา ความรู้
สึกอินทรีย์เหล่านี้ครอบงำไม่ได้ ก็อยู่เหนือเพศ แต่ไม่ใช่
กะเทย กะเทยมันอยู่ตรงกลาง ระหว่างหญิงระหว่างชาย,
นี้อยู่เหนือไปเสียอีก เหนือหญิงเหนือชายไปเสียอีก ไม่ใช่
กะเทย.

จิตที่ว่าง ที่สบาย ที่สงบเยือกเย็น ไม่มีปัญหาทาง
เพศรบกวนนั้น เหนือความเป็นหญิงเหนือความเป็นชาย,
นี่ถ้าใครทำได้ ก็มีเวลาที่มีความสุขสงบมาก ใครทำไม่ได้หรือ

ถึงกับเป็นบ่าวเป็นทาสของความรู้สึกทางเพศ คนนั้นก็ลำบาก
จนตาย ต้องฆ่ากันตาย ฆ่าพ่อฆ่าแม่ของตัวเองก็ได้ เพราะ
ความรู้สึกทางเพศมันบ้ามันคลั่งขึ้นมา. ที่พูดนี้ก็หมายความว่า
อย่าให้ความรู้สึกทางเพศนั้นทำอันตรายมากนัก ครอบงำยับยั้ง
มากนัก รู้จักสลับที่บ้าง รู้จักจัดเวลาให้ไม่เป็นหญิงไม่เป็น
ชายให้มากเข้าไว้ แล้วมันก็จะสบายดี.

นี่ความรู้สึกทางเพศ จงพยายามรู้สึกเหนือเพศ
เหนือบวกเหนือลบ ถ้าจะมีการสมรสก็เพียงว่าสืบพันธุ์ ไม่
สูญพันธุ์ ทางร่างกายมีการสมรส ก็มีลูกมีหลานออกมา,
สมรสทางจิตใจ มีจิตใจเสมอกัน ทางกายไม่ต้องถูกต้อง
กัน เรียกว่าสมรสทางจิตใจนั้นก็ยังมี ก็มีการสมรสที่เป็นสุขสงบ
ได้ด้วยอีกทางหนึ่ง. สมรสทางจิตใจ ทางจิต ทางวิญญาณ
เมื่อมีความรู้ตรงกัน มีความปฏิบัติธรรมเหมือนกันตรงกัน ก็
เหมือนกับการสมรสทางวิญญาณ อันนี้ไม่ยุ่งยาก เรียกว่า
สมรสทางจิตหรือทางวิญญาณ แต่ถ้าสมรสทางกายทางนั้นก็ยุ่ง
เป็นธรรมดา. เรารู้เรื่องเพศกันไว้อย่างนี้ตามสมควร อย่าให้
ปัญหาเรื่องเพศขบกัดจิตใจกันมากมายนัก ให้มีเวลาว่างที่เป็น
อิสระ อยู่เหนือความรู้สึกเป็นเพศหญิงเพศชายกันเสียบ้าง ;

ลองไปเทียบดูง่าย ๆ ว่า เมื่อไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นหญิงเป็นชายนั้น
สบายเท่าไร พอรู้สึกเป็นหญิงเป็นชายขึ้นมา มันยุ่งยากสักร
เท่าไร. นี่เอาชนะปัญหาเกี่ยวกับเพศให้ได้ ก็จะได้อะไรดี ๆ
มากกว่าธรรมดาตามที่เดียว.

ข้อที่ ๖ เรื่องชีวิตสังโฆหาร ชีวิตตะสัง

โฆหาระ คงฟังไม่ถูก ไม่ใช่ช็อคติ ถ้าฟังไม่ถูกก็เป็นแรด
อาตมาก็เบาบิให้แรดฟัง แต่ถ้าฟังถูกก็ไม่ต้องเป็นแรด. นี่
มันเป็นคำที่มีอยู่ในบาลีในพระไตรปิฎก ที่เขาใช้พูดกัน **ชีวิต**
สังโฆหาร แปลว่า การค้าขายด้วยชีวิต, **สังโฆหาระ** **สังโฆหาร**
แปลว่าค้าขาย คือทำให้เกิดกำไร. นี่เราใช้ชีวิตเป็นเดิมพัน
อย่างที่ว่ามาเมื่อตะกัน เป็นทุนค้าขาย ให้เกิดผล ๆ เกิดผล
มันมีเป็น ๒ ระดับ คือทางโลก กับ ทางธรรม.

ทางโลก ถ้าค้าขายหรือทำอะไรมีกำไร สบาย มี
หลักทรัพย์ค้ำประกัน เขาก็เรียกว่าเสร็จกิจการค้า โดยชีวิตใน
ทางโลก; คนแก่คนนั้นก็มอบทรัพย์สินสมบัติให้ลูก ให้หลาน
ให้เหลน หลักทรัพย์สมบูรณ์แล้ว ตัวเองก็นุ่งผ้าขาว สวม
เสื้อขาว ใส่รองเท้าขาว ก็นั่งรอมขาว ไปเดินเล่นอยู่ริมลำธาร

ป่าละเมาะ เยือกเย็นเป็นสุข นี่จบการค้าทางชีวิต แต่ว่ามันเป็นค้ำโลก.

นายคนหนึ่งเขาทำได้อย่างนั้น เป็นพราหมณ์มหาศาล ทำได้อย่างนี้ นุ่งผ้าขาว สวมเสื้อขาว ใส่รองเท้าขาว ก็นั่งรวมขาว ไปเดินอยู่ริมลำธาร. เผอิญไปพบพระพุทธรเจ้าเข้า เขาก็คุยอวดพระพุทธรเจ้า ว่าเขาเป็นผู้สำเร็จชีวิตะสังโฆหาระ จบกิจ จบหน้าที่ของมนุษย์ หน้าที่ของมนุษย์เขาทำเสร็จแล้ว เพราะคนนั้นรู้แต่เรื่องวัตถุเรื่องร่างกาย.

พระพุทธรเจ้าว่ายังไม่เสร็จ. เขาถามว่าไม่เสร็จอย่างไร? พระพุทธรเจ้าว่า ถ้าทรัพย์สมบัติเหล่านั้นมันเสีย สูญเสียไป แกจะร้องไห้ไหม? ถ้าลูกตาย เมียตาย หลานตาย เหลนตาย แกจะร้องไห้ไหม? นายคนนั้นมันก็นึกได้ เออ จริง ถ้าทรัพย์สมบัติเหล่านั้นสูญไป ลูกหลานตายก็ร้องไห้ ยังไม่สำเร็จชีวิตะสังโฆหาระ ยังต้องปฏิบัติในส่วนจิตใจ. ทำจิตใจให้ดี สูงสุดเหมือนกับมีทรัพย์สมบัตินั้นอีกทีหนึ่ง จนไม่มีความทุกข์ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ อยู่สม่ำเสมอ อย่างนี้จึงจะเรียกว่าสำเร็จกิจการการค้าของชีวิต. ฟังดูให้ดี หลักรู้มาแต่โบราณว่า ชีวิต

นี้เปรียบเสมือนการค่า ค่าทางวัตถุก็มีทรัพย์สินสมบัติถึงที่สุด แต่ถ้าวัดทางจิตทางวิญญาณ ก็มีธรรมะถึงที่สุด ก็เลสไม่มี; ค่าทางโลกทางโลกียะ มีทรัพย์สินสมบัติถึงที่สุดจริง แต่มันมีกิเลส มากด้วย เพราะมันมีเรื่องยุ่ง แต่ถ้าวัดสำเร็จทางจิตใจ มันมีแต่ ธรรมะไม่มีกิเลส ก็หมดปัญหา.

ทุกคนมีการค่าทางชีวิต แต่โดยไม่รู้สึกรู้ตัว ไม่รู้สึกรู้ตัว ไม่รู้ตัว ไม่รู้ธรรมะ ว่าเรามีการค่าทางชีวิต เกิดมาจากท้องบิดา มารดาแล้ว มันก็ต้องทำทุกอย่าง เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดใน ที่มนุษย์ควรจะได้. แต่เดี๋ยวนี้รู้จักแต่เรื่องทางวัตถุ มี ทรัพย์สินสมบัติ มีเกียรติยศ ชื่อเสียง มีอำนาจวาสนา ก็พอแล้ว จบแล้ว, นั่นมันของบุดูชน จบการค่าโดยชีวิตของบุดูชน; แต่ถ้ามาปฏิบัติธรรมะ ให้กิเลสหมดไป มรรค ผล นิพพานเข้า มาแทน, นี่การค่าทางจิตใจ ที่ถูกต้องและสมบูรณ์.

จึงขอให้มีการค่าทางจิตใจกันบ้าง อย่ามีแต่การค่า ทางวัตถุ ทางร่างกาย คือทรัพย์สินสมบัติ เกียรติยศชื่อเสียง อำนาจวาสนาบารมี นั่นเป็นครั้งหนึ่งเท่านั้นแหละ ทรัพย์สินทาง ร่างกาย; แต่ถ้ามีทรัพย์สินคือมรรค ผล นิพพานในทางจิตใจ ชีวิตจะเย็นและเป็นประโยชน์ ไม่กักเจ้าของ. ชีวิตนี้ถ้ายังกัก

เจ้าของอยู่ ยังใช้ไม่ได้, เตียวรัก เตียวโกรธ เตียวเกลียด เตียวกลัว เตียวตื่นเต้น เตียววิตกกังวล ยังกั้ดเจ้าของ; ชีวิตต้องเยือกเย็น เย็นสนิท ไม่กั้ดเจ้าของ. นั้นแหละความหมายของนิพพาน แล้วไม่อยู่เฉย เป็นประโยชน์ ๆ ๆ แก่ทุกคน แก่ทุกฝ่าย ๒ คำจำให้แม่นว่า ชีวิตนี้เยือกเย็นและเป็นประโยชน์ ๒ คำ เยือกเย็น และ เป็นประโยชน์.

ขอให้ได้อย่างนั้น เกิดมาที่หนึ่งให้ได้ชีวิตเยือกเย็น เยือกเย็นส่วนตัว แล้วเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ แก่ประเทศชาติ ศาสนา แก่โลก แก่อะไร เป็นประโยชน์ เพราะรู้จักทำการค้าด้วยชีวิตอย่างถูกต้อง; สำเร็จการค้าทั้งทางฝ่ายวัตถุ และจิตใจ เขาก็ได้รับประโยชน์ สูงสุดคือชีวิตนี้เยือกเย็นและเป็นประโยชน์ คือบรรลุนิพพาน.

นิพพานต้องได้เมื่อเป็น ๆ เมื่อชีวิตเป็น ๆ ทายแล้วจะมีประโยชน์อะไร; อย่าไปหลงตามคนโง่ว่า ได้นิพพานกันต่อตายแล้ว จะมีประโยชน์อะไร มันต้องยังมีชีวิตเป็น ๆ อยู่, ได้รับความสงบสุขเพราะไม่มีกิเลส นั้นแหละคือนิพพาน. ถ้าชีวิตนี้มีแต่เย็น ไม่ร้อนเพราะกิเลส

แล้วก็ประโยชน์ นั้นแหละเป็นนิพพาน แล้วก็ไต่กันเสีย
ทั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่. ปรับปรุงกันเสียใหม่ ปรับปรุงทุกอย่าง ให้
ชีวิตนั้นมีความเยือกเย็น และมีความเป็นประโยชน์ ; จะมีทรัพย์สิน
สมบัติก็ได้ ถ้าปรับปรุงถูกต้อง มันก็ช่วยให้เกิดความเยือกเย็น
มีความสะดวกสบายได้ ทำประโยชน์ได้กว้างขวางกว่าคนที่ไม่
มีทรัพย์สินสมบัติ มีปัญญา มีความรู้ด้วย มีทรัพย์สินสมบัติด้วย.
ชีวิตนี้ก็จะเยือกเย็นจริง. แล้วก็จะ เป็นประโยชน์กว้างขวาง
เรียกว่าเกิดมาที่หนึ่ง ประสบความสำเร็จในการค้าขายด้วยชีวิต
จึงรีบปฏิบัติธรรม.

ข้อที่ ๗ รับผิดชอบ รับผิดชอบ ให้
ชีวิตมีความถูกต้องอย่างที่ว่ามาแล้ว. นับตั้งแต่
เราเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย, เราเป็นสมาชิกที่ปั๊บจอยตา,
เราเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ยี่มีชีวิตมาจากธรรมชาติ มาพัฒนา,
เราอยู่เหนือปัญหาเรื่องเพศ เราอยู่เหนือความรู้สึกทางกิลเลสทาง
เพศ, เรามีชีวิตไฉไล สว่างไสว คือค้าขายชีวิตได้กำไรถึงที่สุด
ทั้งฝ่ายวัตถุและฝ่ายจิตใจ. นี้ปฏิบัติให้ได้เป็นอย่างดี อย่า
รอต่อตายแล้ว ; เขาพูดกันว่า รออีกก็หมิ่นชาติไม่รู้อึ้งจะ

นิพพาน^{นี้} ไม่รู้พูดทำไม จะมีประโยชน์อะไรกับใคร มันต้อง
ได้แต่ยังมีชีวิต^{นี้}อยู่ คือ ความเยือกเย็นและเป็นประโยชน์.
ฉะนั้นขอให้รีบจัดการปรับปรุงตามมีตามเกิดตามได้ ว่าให้มัน
มีชีวิตเยือกเย็นและเป็นประโยชน์กันทันเวลา.

เอา ^{๕๕๘} ทน^{๕๕๘}มาถึงเรื่องที่สูงขึ้นไป เป็น ข้อที่ ๘ ก็จจะ
ต้อง ^{๕๕๙}มีความ^{๕๕๙}รู^{๕๕๙}เรื่อง^{๕๕๙}สัจ^{๕๕๙}ญ^{๕๕๙}ตา ^{๕๕๙}เรื่อง^{๕๕๙}อน^{๕๕๙}ต^{๕๕๙}ตา คือเรื่อง
ความว่างจากตัวตนและมีใช้ตัวตน. ชีวิต^{นี้}มันเป็นไปตาม
บัจ^{๕๖๐}จ^{๕๖๐}ย เป็นไปตามบัจ^{๕๖๐}จ^{๕๖๐}ย มีบัจ^{๕๖๐}จ^{๕๖๐}ย แล้วก็ต้องเป็นไปตามบัจ^{๕๖๐}จ^{๕๖๐}ย
ถ้ามันมีตัวตน มันก็บังคับ^{๕๖๑}ไว้^{๕๖๑}ว่าเป็น^{๕๖๑}อย่าง^{๕๖๑}น้อย^{๕๖๑}่าเป็น^{๕๖๑}อย่าง^{๕๖๑}นั้น
เป็น^{๕๖๑}อย่าง^{๕๖๑}น้อย^{๕๖๑}่าเป็น^{๕๖๑}อย่าง^{๕๖๑}นั้น^{๕๖๑}ได้^{๕๖๑}ตาม^{๕๖๑}ใจ^{๕๖๑}ชอบ; เคย^{๕๖๒}วน^{๕๖๒}มัน^{๕๖๒}ไม่^{๕๖๒}ได้
ตาม^{๕๖๒}ใจ^{๕๖๒}ชอบ มัน^{๕๖๒}เป็น^{๕๖๒}ไป^{๕๖๒}ตาม^{๕๖๒}เหตุ^{๕๖๒}ตาม^{๕๖๒}บัจ^{๕๖๒}จ^{๕๖๒}ย^{๕๖๒}ของมัน จึง^{๕๖๒}เรีย^{๕๖๒}ก^{๕๖๒}ว่า
ไม่^{๕๖๓}มี^{๕๖๓}ความ^{๕๖๓}หมาย^{๕๖๓}แห่ง^{๕๖๓}ตัว^{๕๖๓}ตน ที่จะ^{๕๖๓}มา^{๕๖๓}ต^{๕๖๓}ก^{๕๖๓}ลง^{๕๖๓}สัจ^{๕๖๓}ญ^{๕๖๓}ิง^{๕๖๓}สัจ^{๕๖๓}ญ^{๕๖๓}า^{๕๖๓}กัน^{๕๖๓}ได้^{๕๖๓}ว่า
ต้อง^{๕๖๔}อย่าง^{๕๖๔}นี้^{๕๖๔}ไม่^{๕๖๔}ใช่^{๕๖๔}อย่าง^{๕๖๔}นั้น, ^{๕๖๔}ความ^{๕๖๔}รู^{๕๖๔}ส^{๕๖๔}ัก^{๕๖๔}ว่า^{๕๖๔}ตัว^{๕๖๔}ตน^{๕๖๔}นี้ มัน^{๕๖๔}เป็น^{๕๖๔}ของ
เข้า^{๕๖๕}ใจ^{๕๖๕}เอา^{๕๖๕}เท่า^{๕๖๕}นั้น สำ^{๕๖๕}คัญ^{๕๖๕}มัน^{๕๖๕}หมาย^{๕๖๕}เอา^{๕๖๕}เท่า^{๕๖๕}นั้น ไม่^{๕๖๕}ใช่^{๕๖๕}เป็น^{๕๖๕}เรื่อง^{๕๖๕}จริง.

คำสอนในวันมาฆบูชา มีอยู่ ๓ ข้อ ว่า ^{๕๖๖}ไม่^{๕๖๖}ทำ^{๕๖๖}อกุ^{๕๖๖}ศล
แล้ว^{๕๖๖}ก็^{๕๖๖}ทำ^{๕๖๖}แต่^{๕๖๖}กุ^{๕๖๖}ศล แล้ว^{๕๖๖}ก็^{๕๖๖}ทำ^{๕๖๖}จิต^{๕๖๖}ให้^{๕๖๖}ขาว^{๕๖๖}รอบ, หลั^{๕๖๖}ก^{๕๖๖}ใหญ่^{๕๖๖}ๆ ของ
มาฆบูชา ไม่^{๕๖๗}ทำ^{๕๖๗}อกุ^{๕๖๗}ศล ทำ^{๕๖๗}แต่^{๕๖๗}กุ^{๕๖๗}ศล แล้ว^{๕๖๗}ทำ^{๕๖๗}จิต^{๕๖๗}ให้^{๕๖๗}ขาว^{๕๖๗}มอ^{๕๖๗}ง เหนือ

กุศลเหนืออกุศล; อกุศลแปลว่าไม่ตัดสิ่งที่ควรตัด กุศลแปลว่าตัดสิ่งที่ควรตัด ที่เหนือกุศลเหนืออกุศล มันหมกบ้นปัญหาในสิ่งที่จะต้องตัด ไม่ต้องตัดอะไร, ถ้าเข้าใจคำว่ากุศลอย่างนี้ก็ถูกต้องแหละ.

แต่ฉันขึ้นไปเข้าใจกุศลเป็นบุญเสียอีก ใ้ร่ารวย ใ้สวยงาม ใ้กามารมณ์ ใ้อยู่ในสวรรค์ อย่างนั้นไม่ใช่กุศลหรอก จะเรียกว่าบุญก็ตามใจเถอะ แต่ไม่ใช่กุศล. กุศล กุศลละ แปลว่าตัดสิ่งที่ควรตัด คือตัดสิ่งเลวร้าย อกุศล ไม่ตัดสิ่งที่เลวร้าย, ที่นี้ ทำจิตให้บริสุทธิ์ ก็คือว่า เหนืออกุศลเหนืออกุศล พุคอย่างสมัยนี้กว่าเหนือดีเหนือชั่ว เหนือบุญเหนือบาป เหนือสุขเหนือทุกข์ เหนือได้เหนือเสีย เหนือแพ้เหนือชนะ พุคกับฝรั่งก็ว่าเหนือบวกเหนือลบ เหนือ positive เหนือ negative นั้นแหละเรียกว่าจิตหลุดพ้น. รู้จักอันนี้ไว้ด้วยว่า ถ้ายังมีกุศลมีอกุศล ยังต้องเวียนว่าย เวียนว่าย เวียนว่าย อยู่ในกุศลในอกุศล ถ้าเป็นโลกุตตระเหนืออกุศลเหนืออกุศล ก็หยุดเวียนว่าย เรียกว่าถึงความขารอบ. ที่จริงแปลอย่างนี้คงไม่ถูกต้องหรอก แต่เขาแปลกันมาอย่างนั้น แปลว่าขารอบ, อาตมาอยากจะทำแปลว่า มันไม่มีสีมากกว่า ทำจิตใจให้ไม่มีสี ไม่ดำไม่ขาว.

สูญญตา ความว่างจากตัวตน ไม่มีความหมาย
 แห่งตัวตน, สภาพเค็มแท้ของจิตนั้น มันไม่ได้อู้สึกว่าตัวกู
 ของกู แต่พอคลอคอกออกมาจากท้องแม่แล้ว มันค่อยๆ เกิด
 ความรู้สึกเป็นตัวกู ของกู มันก็ไม่ว่างซี, ถ้ามีตัวกู มีของกู
 มันก็ไม่ว่าง ถ้าไม่มีความคิดเป็นตัวกู ของกู มันก็ว่าง. เคี้ยว
 มันมาเกิดความคิดเป็นตัวกู ของกู เรียกว่า อัตตา เป็นเรื่อง
 ผิดลอก ไม่ใช่เรื่องจริง เพราะมันไม่มีตัวตนจริง แต่มันเข้า
 ใจเอาว่ามีตัวตน มีอัตตา.

ถ้าเอาตามความหมายที่ใช้กันอยู่เคี้ยวนี้ โดยทั้งหมด
 รวบรวมมาทั้งหมด อัตตาก็จะมีถึง ๓ ความหมาย: เป็น
 อัตตาเป็นตัวตน เป็นวิญญาณท้องเที่ยว นี้ตามที่พวกฝ่าย
 พรหมณ์เขาสอน, อัตตา คือ อาตมัน คือ วิญญาณท้องเที่ยว
 ตายเกิด ตายเกิด นี้เรียกว่าอัตตา. ที่นี้อัตตาอีกความหมาย
 หนึ่งกว่า ตามกฎหมายที่สมมติกันในโลกนี้ นี้ของคนนั้น
 นของคณน นขอนน นxon นสมมติ คือตามกฎหมายที่สมมติ
 แต่งตั้งบัญญัติ. ที่นี้อัตตาอีกความหมายหนึ่ง ความหมาย
 ที่สามแปลว่า เอง ไม่ใช่คนอื่น, อัตตาอย่างนี้แปลว่าเอง ทำเอง
 ตนเองเป็นที่พึ่งแก่ตนเอง อย่างนี้ไม่ต้องมีตัวตน แต่ว่าอะไรเป็น

ทุกข์อันนั้นต้องทำเอง, อักตาคือทุกข์ อักตาก็ต้องช่วยตัวเอง หรือจะว่าอักตาไปสวรรค์ อักตาก็ไปของอักตาเอง มันไปเอง คำนี้แปลว่าเอง.

อักตาแปลว่าวิญญาณที่ไปเที่ยว ท่องเที่ยวไป เกิดก็ได้, อักตาคือสมมติว่า ตัวตนในโลกสมมตินี้ก็ได้อีก, อีกความหมายหนึ่งแปลว่าเอง ทำเอง มีเอง ใช้อย่าง.

อักตาคือให้โทษก็คือว่าตัวกู ของกู เข้าใจเอาเป็นตัวกู ของกู แล้วก็เห็นแก่ตัว พอเห็นแก่ตัวก็เกิดกิเลสทุกชนิด กิเลสทุกชนิดก็กัดเจ้าของ ร้อนเป็นไฟไป อักตามันกัดเจ้าของ. พอมันเห็นแก่ตัว มันก็รักผู้อื่นไม่ได้ มันจะเอาเปรียบผู้อื่น แล้วก็ไม่ได้เห็นแก่ความถูกต้อง; พอมันเห็นแก่ตัวแล้ว มันไม่เห็นแก่ความถูกต้อง ผิดๆ มันก็เอา ขอให้ได้ประโยชน์แก่ตัว. นี่อักตา อักตาคือตัวร้าย อักตาคือตัวโง่เขลามานจากอวิชชา เป็นกิเลส เป็นเหตุให้เห็นแก่ตัว ก็เรียกว่า ข้ำศึก สูงสุด ไม่มีอะไรเหมือน ก็คืออิกตาคือตัวกู ที่เกิดมาจากความโง่เขลา.

ขอพูดอีกทีหนึ่งว่า อยู่ในท้องแม่ ไม่มีความรู้สึกเป็น
 อักตา พอคลอดมาจากท้องมารดาแล้ว ทารกนั้นก็เริ่มใช้ ตา
 หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สัมผัสอารมณ์. ตาเห็นรูปสวยหรือ
 ไม่สวย หูฟังเสียงเพราะหรือไม่เพราะ จมูกได้กลิ่นหอมหรือ
 เหม็น ลิ้นได้รสอร่อยหรือไม่อร่อย นมมันเริ่มเกิดความรู้สึก
 เป็นเวทนา, ความอร่อยในเวทนานั้นทำให้เกิดความอยาก คือ
 ตัณหา, มีความอยากแรงกล้า อยากแรงกล้า อยาก ๆ ๆ ก็เกิด
 ตัวผู้อยาก ผู้อยากคือตัวกู ฉะนั้น ความอยากเป็นเหตุให้
 เกิดผู้อยาก นี้เป็นอวิชชา.

อัครตาจึงเป็นผีหลอก เกิดมาจากความอยาก, ความ
 อยากรู้เกิดมาจากความโง่ ไม่เห็นตามที่เป็นจริงว่าเป็นของ
 ธรรมชาติ; ถ้าอร่อยมันก็อยากได้อยากเอา ถ้าไม่อร่อยมัน
 ก็อยากฆ่า อยากทำลาย ถ้าไม่แน่ว่าอร่อยหรือไม่อร่อย มันก็
 หลงโง่เท่าเดิม โง่เท่าเดิม โมหะ โง่เท่าเดิม ระวังให้ดีเถอะ.
 ถ้าถูกใจมันก็อยากเอาอยากได้ ไม่ถูกใจก็อยากฆ่าอยากทำลาย
 ถ้ายังไม่แน่ว่าจะถูกใจหรือไม่ถูกใจ ก็โง่เท่าเดิม คอยเผ้าหลง
 ไหลมัวเมา คอยจกคอยจ้องอยู่ตามเดิม, นี้เรียกว่าผีหลอก
 ความรู้สึกที่เป็นผีหลอก; แต่มันไม่ใช่เล่นนะ มันร้ายกาจ

ที่สุด มันทำให้เกิดความทุกข์ยากลำบากถึงที่สุด ทั้งโลกทุก
ชาติทุกภาษา.

เมื่อเราจะสอนธรรมแก่ผู้ถือศาสนาอื่น เราก็พูดย่อ
นี้ว่าคุณก็มีปัญหาอย่างนี้ จึงมีความทุกข์ ถ้าคุณอยากจะดับ
ทุกข์ก็ศึกษาเรื่องนี้, นี้พูดกันได้ระหว่างศาสนา พูดเรื่อง
อันตรายที่เกิดมาจากอหัตตา ความทุกข์ที่เกิดมาจากอหัตตา ก็พูด
กันได้.

ทีนี้ถ้าไม่มีอหัตตา มันก็ไม่มีที่ตั้งแห่งความเห็นแก่
ตัว มันก็ไม่เห็นแก่ตัว ถ้ามีความรู้สึกเป็นอหัตตา เป็นตัวกู
อันนั้นแหละเป็นที่ตั้งแห่งความเห็นแก่ตัว มันก็เกิดความเห็น
แก่ตัว ก็ทำอะไรไปตามความเห็นแก่ตัว. นี้เป็นปัญหาทั้งโลก
โลกกำลังมีปัญหาเดือดร้อนถึงที่สุด เพราะความเห็น
แก่ตัวมันมากขึ้น ๆ, โลกยิ่งเจริญยิ่งเห็นแก่ตัว เพราะโลก
สร้างปัจจัยที่ทำให้เห็นแก่ตัว สร้างสิ่งที่จะช่วยให้เกิดความเห็น
แก่ตัวมากขึ้น ๆ เหมือนกับจะฆ่าตัวเองอย่างนั้นแหละ.

เมื่อเห็นแก่ตัวมากขึ้นมันก็มีปัญหา เห็นแก่ตัว ๆ
มันก็ทำลายธรรมชาติ, เห็นแก่ตัวมันก็สร้างมลภาวะ เอา

แต่ความสะทวัก, เห็นแก่ตัวก็สร้างอุปัทเหตุ, อุปัทเหตุ
 เผลอที่รถชนกันอะไรกัน, เห็นแก่ตัวก็มียาเสพติดเข้ามา เห็น
 แก่ตัวก็มีโรคเลวร้ายที่ไม่ควรจะเป็น ที่สุนัขก็ไม่เป็นเข้ามา,
 เห็นแก่ตัวก็มีฆาตกรรม โจรกรรม ความลามกอนาจารนานา
 ชนิด ที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์ นี่เพราะเห็น
 แก่ตัว ไม่เห็นแก่ตัว มันก็ไม่มีเรื่องเหล่านี้.

เรารู้เรื่องไม่มีตัวกันเสียซี มีตัวมันก็เห็นแก่ตัว ไม่มี
 อะไรเลยก็ทำอะไรไม่ได้ มีตัวที่มีใช้ตัว ตัวซึ่งมิใช่ตัว แล้วก็
 ไม่เห็นแก่ตัว นีออนัตตา อนัตตา. สุกโห่งฝ่ายนี้เรียกว่า อัตตา
 อักทามีตัว มีตัวเต็มที, ไม่มีอะไรเลยฝ่ายนี้เรียกว่า นีรัตตา
 นีรัตตา แปลว่าไม่มีอะไรเลย; แต่ที่อยู่ตรงกลางที่ถูกต้องนั้นมี
 อนัตตา ตัวซึ่งมิใช่ตัว ตัวซึ่งเป็นของธรรมชาติ มิใช่ตัว. ถ้า
 อย่างนั้นแล้วก็ไม่เห็นแก่ตัว เป็นหลักพระพุทธศาสนา สอน
 เรื่องอนัตตา พอไม่เห็นแก่ตัว มันก็มีเมตตาอัทโนมิต.

ข้อที่ ๙ เมตตาอัทโนมิต. เมื่อไม่เห็นแก่ตัว
 มันก็รักผุ้เอง เราไม่ต้องพูดเรื่องเมตตาก็กได้ เราพูด
 เรื่องไม่เห็นแก่ตัว พอไม่เห็นแก่ตัว มันก็รักผุ้เอง ก็เห็น

แก่ธรรมะ ก็เห็นแก่ผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัวมันมีเมตตาขึ้นมา
โดยอัทธโนมิต্ত เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายกันโดยแท้จริง.
เมตตาอัทธโนมิต্ত ช่วยจำไว้ด้วย อย่ามีตัวกู อย่ามีของกู มันจะ
เกิดเมตตา แล้วโดยอัทธโนมิต্তขึ้นมา.

**ข้อที่ ๑๐ พระพุทธเจ้ามี ๒ องค์ พระองค์
กายและพระองค์จิต.** ถ้าพูดว่ามี ๒ องค์ : ร่างกายก็คือ
พระสิริธัตถะ โอรสพระเจ้าสุทโธทนะ เป็นคนเดินอยู่ ๘๐ ปี
แล้วก็ปรินิพพาน นี้ พระพุทธเจ้าพระองค์กาย, พระพุทธเจ้า
พระองค์จิต หมายถึงจิตที่รู้ความดับทุกข์; ถ้าจะให้มีส่วน ๓
องค์ก็ยิ่งดี ก็คือพระพุทธเจ้าพระองค์ธรรม. คงจะจำได้นะ
พระพุทธเจ้าพระองค์กาย เอร่างกายเป็นพระพุทธเจ้า
พระพุทธเจ้าพระองค์จิต คือดวงจิตที่รู้ความดับทุกข์ พระ-
พุทธเจ้าพระองค์ธรรม คือธรรมะที่ดับทุกข์ได้ คืออทิป-
ปัจจยทาน^๕ นี้พระองค์ธรรม.

พระพุทธเจ้าจะว่ามี ๒ องค์ก็ได้ จะว่ามี ๓ องค์
ก็ได้; แต่ให้รู้ไว้ว่า พระพุทธเจ้าพระองค์กาย มีการประสูติ
มีการตรัสรู้ มีการนิพพาน หรือพระพุทธเจ้าพระองค์จิต

ก็กระต่ายจะมีอย่างนั้น ; แต่พระพุทธเจ้าพระองค์ธรรมนั้น
ไม่มีประสุมิ ไม่มีตรัสรู้ ไม่มีนิพพาน เป็น พระพุทธเจ้า
นิรันดร ไม่มีประสุมิ ไม่มีตรัสรู้ ไม่มีนิพพาน. เมื่อพูดว่า
ประสุมิ ตรัสรู้ นิพพาน ก็หมายถึงพระพุทธเจ้าพระองค์กาย
วันวิสาขะ วันประสุมิ ตรัสรู้ นิพพาน, วันมาฆะ ปลงสังขาร.

เรื่อง ปลงสังขาร นี้ก็อยากจะให้สนใจกันบ้าง พระ
พุทธเจ้าพระชนมายุได้ ๘๐ ปีแล้ว ท่านก็ปลงสังขาร คือชิง
นิพพานไปเสีย, ข้อนี้เห็นด้วยไหม? โอ้เราซิ อยู่เกิน ๘๐ ปี
ทนรับความทุกข์โรครภัยไข้เจ็บ โรคชรา พระพุทธเจ้าชิงไปเสีย
ก่อน อายุ ๘๐ ปี ก็ไม่ต้องรับทุกข์เรื่องโรคชรา, นึกอย่างนั้น
ถูกหรือผิด? อยากจะอายุยืน อย่าให้อายุเกิน ๘๐ ปี, ๘๐ ปี
๑๐๐ ปี มันก็ต้องรับทุกข์เรื่องโรคชรา ใครมีอายุเกิน ๘๐ ปี
๘๐ ปี ก็จะมีเรื่องดี ต่อสู้กับโรคชรา, พระพุทธเจ้าท่านปลง
สังขาร ปลงสังขารไปเสีย ๘๐ ปี ไปแล้ว ไม่ต้องอยู่ทนทุกข์
กับโรคชรา นี้ก็น่านึก.

แต่ไม่ได้บอกให้ไปฆ่าตัวตายนะ อย่าเข้าใจว่าบอก
ให้ไปฆ่าตัวตาย แต่ว่าควรจะนึกถึงข้อที่ว่า ถ้าอยู่จนชรา มัน

ก็ต้องรับทุกข์ทรมานเพราะโรคชรา; เตรียมตัวไว้ อย่าต้อง
เป็นทุกข์ทรมานเพราะโรคชรา ถ้ามันจะต้องตายเสียก่อน
ก็อย่าเสียใจหรืออย่างกลัว. อาตมาไม่กลัวนะ กลัวกลัวแต่มัน
ไม่ได้ตาย มันอยู่เกินพระพุทธเจ้ามา ๖ ปีแล้ว เต็มไปด้วย
โรคชราทั้งนั้นแหละ เพราะมีโทษมีบาป; มีบาปเพราะอายุ
เกินพระพุทธเจ้าเท่าไร ก็รับโรคชราเท่านั้น.

พระองค์จិតก็เป็นไปตามพระองค์กาย แต่พระองค์
ธรรมไม่มีประสุมิ ไม่มีตรัสรู้ ไม่มีนิพพาน. แต่พูดอย่างนี้
มันก็จะพูดว่า ไอ้พวกนี้มันบ้าโง่ มันทำพิธีวิสาขบูชา
อาสาฬหบูชา มาฆบูชา มันบ้าโง่! ไม่บ้าหรอกเขาถือ
พระพุทธเจ้าพระองค์กาย ไม่ได้ถือพระพุทธเจ้าพระองค์ธรรม
ถ้าถือพระพุทธเจ้าพระองค์ธรรม ก็ไม่ต้องทำพิธีเหล่านั้น;
พระพุทธเจ้าพระองค์ธรรม ไม่ประสุมิ ไม่มีตรัสรู้ ไม่มีนิพพาน.
พระพุทธเจ้า ๒ องค์ ก็มีองค์กาย กับองค์จิต ถ้า ๓ องค์
ก็มีองค์ธรรมเข้ามาอีกองค์หนึ่ง, รู้จักพระพุทธเจ้าเสียให้ครบ
ทุกองค์ จะได้ปฏิบัติถูกต้องเต็มตามความหมายของพระพุทธ-
ศาสนา.

พระพุทธรูปเจ้าพระองค์กาย ก็เรียกว่านิพพานแล้ว
 เหลืออยู่แต่พระพุทธรูปบ้าง พระธาตุบ้าง แล้วก็หลงกันไป
 ตามเรื่อง ไม่สนใจพระองค์ธรรม เมื่อไม่สนใจพระองค์ธรรม
 ก็ไม่ดับทุกข์; พระพุทธรูปเจ้าองค์ที่ดับทุกข์เป็นพระองค์ธรรม
 พระองค์กายนั้นก็เหมือนกับคนอื่นแหละ ตายแล้วก็เผาเหลือ
 แต่พระธาตุ เหลือแต่พระพุทธรูปเป็นตัวแทน. นี้จะเลือกเอา
 พระพุทธรูปเจ้าเล็กๆ พระพุทธรูปเจ้าโตแล้ว พระพุทธรูปเจ้าฉลาด
 พระพุทธรูปเจ้าสูงสุด ก็เลือกเอา; แต่เมื่อยังเป็นเด็กอยู่ ยังโง่งอยู่
 ก็เอาพระพุทธรูปเจ้าองค์กายไปก่อน องค์กรง่าย ๆ ไปก่อน, แล้วก็
 เลื่อนไป พระพุทธรูปเจ้าองค์เล็ก องค์กรยาก สูงขึ้นไปตามลำดับ จน
 เป็นธรรมะ เป็นธรรม เป็นพระพุทธรูปเจ้าเสียเอง. ถ้ามีธรรม
 บรรลุธรรมเหมือนพระพุทธรูปเจ้า ก็เป็นพระพุทธรูปเจ้าเสียเอง ก็
 หมดปัญหา.

ข้อ ๑๑ ศรัทธา. มาถึงเรื่อง กฏ กกา ศรัทธาๆ
 ๕๕๗ เป็น ๕๕๗ ศรัทธาแล้วมีทาน มีศีล นั้นคนโง่พูด,
 ศรัทธาไม่ใช่เพียงเท่านั้น คนโง่รู้แต่เพียงเท่านั้น แล้วก็เชื่อ
 อย่างมง่ายทั้งนั้น.

ศรัทธา^{๕๕}นั้นคือความแน่ใจว่าถูกต้อง ^{๕๖}ต้องมี^{๕๗}แต่
 เกิดไปจนตาย ^{๕๘}ตั้งแต่เป็นมนุษย์จนถึงเป็นพระอรหันต์ เรา
 ต้องมีศรัทธา ความแน่ใจ. ในเรื่องโลก ๆ อยู่ที่บ้าน^{๕๙}นี้ต้องมี
 ศรัทธา ว่าเราสามารถเลี้ยงชีวิต เรามีหลักทรัพย์พอตัว ก็มี
 ศรัทธา, หรือแม่แต่บ้านเรือนของเราแข็งแรงพอ เรามี
 ศรัทธา เชื่อว่าบ้านเรือนของเราแข็งแรงพอ เราจึงจะนอน
 หลับ; ถ้าเราไม่เชื่อว่าบ้านเรือนของเราแข็งแรงพอ นอนกลั
 ขโมยกลัวโจรอยู่ เราก็นอนไม่หลับ. ศรัทธามันจำเป็นถึง
 ขนาดนี้ ^{๖๐}แน่ใจว่าตัวมีความถูกต้อง มีความปลอดภัย มีความรอด
 แล้วก็ให้มันยิ่งขึ้นไป ๆ จนเป็นความรอดจากกิเลส.

ต่อเมื่อเห็นชัดว่ารอดแล้ว ศรัทธาจึงจะมีโดยแท้
 จริง เมื่อความรอดได้เกิดขึ้นแล้ว; เช่น รอดจากโรค นี้
 ก็ศรัทธาในหยูกในยา, รอดจากความยากจน ก็ศรัทธาในความ
 มั่งมี. ^{๖๑}พระอรหันต์มีศรัทธาสูงสุด ศรัทธาสูงสุดต่อเมื่อเป็น
 พระอรหันต์ ศรัทธาแน่นลงไปว่า กิเลสหมดแล้ว ^{๖๒}ดับทุกขันธ์
 แล้วนั้น. ศรัทธาไปสุดโต่งอยู่ที่ความเป็นพระอรหันต์; แต่
 มันตั้งต้นตั้งแต่โง่งมงายอยู่ที่นี้ ^{๖๓}หาสิ่งที่จะเชื่อเป็นที่พึ่ง หา
 จนพบก็ศรัทธา เอาตะกรุด เอาพิสมรมาแขวนคอสักคอก ก็

ศรัทธาว่าดีแล้ว เต็กเล็ก ๆ มันก็ศรัทธาของมัน, หรือว่ามีอะไรเป็นเครื่องคุ้มครอง เป็นคาถาอาคมก็ศรัทธา, มีผู้ช่วยคุ้มครองก็ศรัทธา, มีทรัพย์สินสมบัติก็ศรัทธา, มีอำนาจวาสนาก็ศรัทธา.

ศรัทธาความแน่ใจว่าปลอดภัยจำเป็น ถ้าไม่มีมันนอนไม่หลับ มันจะเป็นบ้าไปเลย แม้จะเป็นอย่างไรไสยศาสตร์ มันก็เป็นศรัทธา ช่วยได้สำหรับคนที่ยังโง่. ขอร้องพูดว่า ถ้าเป็นเพียงไสยศาสตร์ก็เป็นศรัทธาของคนโง่ ถ้าเป็นพุทธศาสตร์ก็เป็นศรัทธาของผู้มีปัญญา แต่ว่าจำเป็นทั้งนั้นแหละ. อย่างสุนัขนี้ มันก็มีศรัทธาว่าปลอดภัย มันจึงนอนหลับอยู่ที่ตรงนั้น อย่างนี้ ศรัทธาตามธรรมชาติ เชื่อแน่ว่าปลอดภัย จึงได้นอนหลับ ถ้าไม่เชื่อแน่ว่าปลอดภัย มันก็นอนไม่หลับ, เชื่อแน่ว่าบ้านเรือนแข็งแรงดี ประตูหน้าต่างแข็งแรงดี จึงจะนอนหลับ นั่นมันก็เป็นศรัทธาพื้นฐาน ตามธรรมชาติตามธรรมดา.

ฉะนั้น อย่าทำเล่นกับศรัทธา พอกพูนศรัทธาให้สูงขึ้นไป สูงขึ้นไป ศรัทธาในสิ่งที่จะช่วยให้รอด ศรัทธาในสิ่งที่จะช่วยให้รอด อื่นไม่มี, ถ้าศรัทธาเกิด มันเกิดในสิ่งที่จะช่วย

ให้รอด เช่นศรัทธาใน ทาน ใน ศีล ใน บุญ ใน กุศล ก็หวังว่า
จะช่วย ก็หวังว่าจะช่วยให้รอด; แต่ว่าปรับปรุงให้มันถูกต้อง
ให้มันงดงาม ให้มันเกลี้ยงเกลา ให้มันฉลาด ให้มันสูง สูง
ขึ้นไป.

ศรัทธาเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมี ไม่เช่นนั้นนอนไม่หลับ
ไม่อย่างนั้นไม่มีความสุข ถ้าไม่มีศรัทธา. *วิกิฉลา* คือ
ความไม่มีศรัทธา ละมันเสีย มันก็มีศรัทธา; ชีวิตจะค่อยๆ
เย็นลง เย็นลงๆ เพราะมีศรัทธาสูงขึ้น สูงขึ้น. นี้ประโยชน์
ของศรัทธา จงชำระศรัทธาให้ถูกต้อง ให้สูง สูงขึ้นไป
อย่าเป็นเรื่อง ก ข กกา เป็นเรื่องกึ่งกัน แล้วทิ้งมายอยู่ที่นั่น.

ข้อ ๑๒ **ปัญญา, ปัญญาพาให้รอด.** ต้องมี
ปัญญา มีความรู้ที่ถูกต้อง ช่วยให้เกิดความรอด มีพระบาลีว่า
ปัญญา ปริสุขณติ *บริสุทธีเพราะปัญญา* *บริสุทธีจากสิ่ง*
เศร้าหมองทั้งปวงก็เพราะปัญญา. ปัญญา คือความรู้ในสิ่ง
ที่ควรจะรู้ บางทีก็เรียกว่า โโพธิ มีโพธิ เป็นคู่ตรงกันข้ามกับ
กิเลส กิเลสเศร้าหมองมีคมัว โโพธิแจ่มใสรู้แจ้งตามที่เป็นจริง
นี้ปัญญา คือโพธิ. เมื่อเห็นแจ้งตามที่เป็นจริง มันก็เดินถูก
ทำถูก อะไรถูกๆๆ ไปสู่ปลายทางที่ถูก, นี้ปัญญาพาให้รอด;

บริสุทธิ์สะอาดหมายความว่าเกลี้ยงเกลา เกลี้ยงเกลาจากความ
 ชั่ว จากความทุกข์ จากกิเลส จากปัญหา. จงพอกพูนปัญญา
 ให้ยิ่งๆ ขึ้นไป คู่กันกับศรัทธา ศรัทธาอาศัยปัญญาให้เกิด
 ความถูกต้อง *ปัญญาอาศัยกำลังของศรัทธา ที่ทำมันลงไป
 จริงๆ ศรัทธากับปัญญาก็จะได้เป็นคู่กันอย่างนี้.

ข้อ ๑๓ **มีชีวิตที่ไม่เครียดครัดด้วยกิเลส.**

ถ้ามีกิเลสก็เครียดครัด มีอนุสัยก็เครียดครัด มีอาสวะก็เครียด
 ครัด; กิเลสเป็นเหตุให้เกิดความเครียด เพราะมันเห็นแก่ตัว
 กิเลสมันต้องเห็นแก่ตัว โลภะก็เห็นแก่ตัว โทสะก็เห็นแก่ตัว
 โมหะก็เห็นแก่ตัว ให้เกิดความเครียดทั้งนั้นแหละ. ถ้าชีวิต
 จะปกติ จะเยือกเย็น จะไม่พองชนแล้ว ก็ต้องมีว่าง ว่างจาก
 กิเลส ถ้าเครียดมันก็ร้อนด้วยอำนาจของกิเลส มันยุ่ง มันค้น
 ไปหมด ค้นยุบยับไปหมดแหละ. ถ้ามีกิเลสเข้ามาเกี่ยวข้อง
 เป็นความเครียดหลายๆ ระดับ ไม่เท่าไรก็เป็นโรคประสาท ไม่
 หายก็เป็นบ้าไปเลย.

ความเครียดมาจากกิเลสทุกระดับ ชีวิตไม่เครียดก็คือ
 เมื่อมันไม่มีกิเลส ที่เป็นเหตุให้เห็นแก่ตัว หรือว่าความเห็น

แก้ตัวก็ได้ ที่มาจากกิเลส, มันหล่อเลี้ยงกัน ถ้าเห็นแก้ตัว มันก็เครียด ไม่ว่าจะเห็นแก้ตัวในลักษณะไหน มันก็เครียด ก็เป็นทุกข์ ร้อน อย่างน้อยก็ยุ่งไปหมด. ชีวิตไม่เครียด เพราะไม่เห็นแก้ตัว ความเห็นแก้ตัวทำให้เครียด, ถ้าเกิดความเครียดขึ้นมา จงค้นหาว่า เออ นี่มันเห็นแก้ตัวเรื่องอะไรวะ พบก็เลิกมันเสีย มันจะหายเครียด. การจะขจัดความเครียด ต้องหาให้พบต้นเหตุของมัน คือความเห็นแก้ตัว อย่างใดอย่างหนึ่งเสมอแหละ มันต้องมาจากความเห็นแก้ตัว อย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ.

ข้อ ๑๔ เมื่อหมดกิเลส หมดความเครียดแล้ว มันก็สงบเย็นและเป็นประโยชน์ **ชีวิตสงบเย็นและเป็นประโยชน์** เป็นจุดหมายปลายทาง. ถามว่าเกิดมาทำไม? ก็ตอบว่า เพื่อมีชีวิตเย็นและเป็นประโยชน์ เท่านั้นพอ ถ้าเท่านั้นยังไม่พอ บ้า, ชีวิตเย็นและเป็นประโยชน์แล้วยังไม่พออีก มันต้องบ้าเท่านั้นแหละคนนั้น. ให้มันเย็น เย็น ไม่มีความทุกข์ ไม่มีปัญหา แล้วก็**เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายมัน** ก็ควรจะพอ เพราะว่ามันแหละคือพระนิพพาน **ชีวิตที่เยือก**

เย็นและเป็นประโยชน์ นั้นแหละชีวิตที่มีพระนิพพาน บรรลุพระนิพพาน มันหมดปัญหา.

ใช้คำว่า หมดปัญหาดีกว่านะ ถ้าจะใช้คำว่าหมดทุกข์ มันเหลือสุข สุขก็เกิดเป็นปัญหาขึ้นมาอีก; มันหมดแต่ทุกข์ มันยังมีปัญหาเหลือ มันหมดปัญหาเสียดีกว่า ไม่มีปัญหาทั้งสุขและทุกข์, ไม่มีปัญหาทั้งคทั้งชั้ว ทั้งบุญทั้งบาป ทั้งได้ทั้งเสีย ทั้งแพ้ทั้งชนะ ทั้งกำไรทั้งขาดทุน ขาดทุนก็เป็นปัญหา แต่กำไรก็มีปัญหาต่อไปอีกอย่างหนึ่ง. ที่เป็นคู่ๆ นั้นเป็นปัญหาทั้งนั้น ต่อเมื่อเหนือเป็นคู่ๆ เรียกว่าหมดปัญหา สงบเย็นและเป็นประโยชน์ เรียกว่า นิพพาน จบ เรื่องจบ. ถ้าไม่จบ ไม่พอ แค้นกับบ้าง, กลัวพูดคำหยาบอย่างนั้น ถ้าชีวิตสงบเย็นและเป็นประโยชน์ที่สุดแล้วยังไม่พอ คนนั้นมันบ้าแล้ว เอาเพียงว่า นิพพานอยู่ที่ชีวิตเยือกเย็นและเป็นประโยชน์.

นี่เป็น ๑๔ หัวข้อด้วยกัน หมดปัญหาเรียกว่าพระนิพพาน.

นี่อาตมารู้สึกเหนื่อยแล้ว นึกถึงหมอลแล้ว หมอสั่งว่าอย่าพูดให้เกิน, ก็ขอสรุปความว่า ท่านทั้งหลายยุคส่าห์

มาจากที่ไกล ควรจะได้รับประโยชน์อะไรสมกันกับที่ได้มา
 เสียเวลา เสียเงิน เสียเรี่ยวแรง มาทนลำบากยุ่งยากให้ยุ่งกัก
 มกัก ก็ควรจะได้สิ่งที่มีประโยชน์ มีประโยชน์คุ้มค่า. อาตมา
 ยืนยันว่า ถ้ามีความรู้ถูกต้องเข้าใจในหัวข้อเหล่านี้ ก็เรียกว่า
 คุ้มค่า หรือเกินค่า พุคกันชั่วโม่งหนึ่ง ปฏิบัติได้ตลอดชีวิตเลย,
 พุคกันเพียง ๓ ชั่วโมง ปฏิบัติได้หลายชั่วชีวิตแหละ พุคก็ไม่
 ต้องมาก มันลำบากอยู่ที่เรื่องปฏิบัติ. ฉะนั้นขอให้พยายาม
 จำไปคิดให้เข้าใจ แล้วย่อยๆ ปฏิบัติ ค่อยๆ ปฏิบัติ เลื่อน
 ชั้นขึ้นไป ให้ได้รับประโยชน์ ไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็น
 มนุษย์ และพบพระพุทธศาสนา, นี่ คนโบราณเขาพุค
 ทิคปากอย่างนี้ ไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ และพบพระพุท
 ศศาสนา.

อาตมารับรองว่า ถ้าประพฤติปฏิบัติถูกต้อง ๑๔
 หัวข้อ อย่างที่ว่ามาแล้ว แล้วยังเป็นอย่างนั้นจริง ก็ไม่เสียที่ที่
 เกิดมาเป็นมนุษย์และพบพระพุทธศาสนา. ขอให้จำไปเถิด
 มันคุ้มค่า คุ้มค่าที่อุตสาหกรรมมาจากที่ไกลนั้น ด้วยความยาก
 ความลำบาก, ให้แจ่มแจ้งในความจริงเหล่านี้ ให้แจ่มแจ้งซึ่ม
 อยู่ในจิตส่วนลึก ใต้สำนึก subconscious มันมีอยู่ใต้สำนึก

แล้วมันพร้อมที่จะออกมา ต้องการจะใช้เมื่อไรมันก็ออกมา ให้ความรู้เหล่านี้แจ่มแจ้ง แจ่มแจ้งเป็นประจําอยู่ภายใต้สำนึก ก็เก็บไว้ในสันดาน อย่าจดไว้ในสมุด จดไว้ในสมุดเดี๋ยวมันก็ลืม เดี่ยวก็หาย แต่ถ้าเก็บไว้ในสันดาน แจ่มแจ้งอยู่ในสันดาน เป็นใต้สำนึกอะไรก็ได้ รอคัก, ชีวิตนี้รอคัก จากความทุกข์ที่จะเบียดเบียน.

ที่แล้วมามันผิดพลาดไปบ้าง ก็ยกเลิกไป ให้อภัย ; แต่ต่อไปข้างหน้า ขอให้มันมีแต่ ความถูกต้อง ถูกต้อง ถูกต้อง แล้วมันก็ สะอาดขึ้น ดีขึ้น สูงขึ้น สงบขึ้น เยือกเย็น และก็เป็นประโยชน์, จบไปด้วยคำว่า ชีวิตนี้เยือกเย็น และเป็นประโยชน์.

อาตมาขอบคุณท่านทั้งหลาย ที่อุทิศสําคัญมา ให้อาตมา ได้เป็นคนมีประโยชน์ ถ้าไม่มีใครมาฟัง อาตมาก็ไม่เป็นคนมีประโยชน์, อาตมาขอใจท่านทั้งหลาย ท่านทั้งหลายไม่ต้องชอบใจอาตมาหรือไม่ต้องชอบใจอาตมา. อาตมาบอกพวกฝรั่งทุกคนว่า คุณไม่ต้องชอบใจฉันหรือ ฉันนะชอบใจคุณ ว่าคุณมาทำให้สถานที่มีประโยชน์ ให้บุคคลนี้มีประโยชน์

ขอบคุณ เขาก็หัวเราะ เขาก็มาขอบคุณอยู่เรื่อย ; ไม่ต้อง
ไม่ต้อง ฉะนั้นขอบคุณคุณ คุณมาทำให้ฉันเป็นคนมีประโยชน์
ทำให้สถานที่นี้มีประโยชน์, ก็อย่างนั้นก็สบายใจดี ใช่ไหม ?

เอาละ เตี่ยวันนี้นักถึงหมอกที่ห้ามไว้แล้ว คือมัน
เหนื่อยขึ้นมาแล้ว ลมที่จะพัดนั้นมันไม่พอ ลมที่จะเอามาพัด
เป็นคำพัดนั้นมันไม่พอ, มันยังไม่หาย โรคมันยังไม่หาย
ร่างกายมันยังไม่สมบูรณ์เหมือนเดิม มันขาดลมที่จะพัดแล้ว.
ก็เลยต้องขอยุติ ด้วยการเน้น ขอร้องว่า จำให้แม่นยำ เข้า
ใจให้ถูกต้อง แล้วชำระสะสางให้มันดียิ่งขึ้น ให้มันสว่างยิ่งขึ้น
ให้มันสะอาดยิ่งขึ้น ให้มันสงบยิ่งขึ้น ความสว่างเป็น
พระพุทธเจ้า ความสะอาดเป็นพระธรรม ความ
สงบเป็นพระสงฆ์.

เอาละ ขอให้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระ-
องค์จริง สิงสถิตอยู่ในจิตใจ เป็นจิตใจที่สะอาด สว่าง สงบอยู่
ตลอดทุกกัปปาราตรีกาลเทอญ.

ขอยุติการพูดจาฉันทญาติ ฉันทเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย
หรือเป็นพุทธบริษัทด้วยกัน แต่เพียงเท่านี้.

พุทธทาสจักอยู่ไป.

พุทธทาส จักอยู่ไป ไม่มีตาย
แม้ร่างกาย จะดับไป ไม่ฟังเสียง
ร่างกายเป็น ร่างกายไป ไม่ล่าเอียง
นั่นเป็นเพียง สิ่งเปลี่ยนไป ในเวลา.

พุทธทาส คงอยู่ไป ไม่มีตาย
ถึงดีร้าย ก็จะไม่อยู่ คู่ศาสนา
สมกับมอบ กายใจ รับใช้มา
ตามบัญญัติ องค์พระพุทฺธ ไม่หยุดเลย.

พุทธทาส ยังอยู่ไป ไม่มีตาย
อยู่รับใช้ เพื่อนมนุษย์ ไม่หยุดเฉย
ด้วยธรรมโฆษณ์ ตามที่วาง ไว้อย่างเคย
ไอ้เพื่อนเอ๋ย มองเห็นไหม อะไรตาย.

พุทธทาส พุทฺธทาส

วิธีทำไม่ให้ฉันตาย.

แม้ฉันตาย ภายลับ ไปหมดแล้ว
แต่เสียงสั่ง ยังแจ้ว แว่วหูสหาย
ว่าเคยพลอด กันอย่างไร ไม่เสื่อมคลาย
ก็เหมือนฉัน ไม่ตาย กายธรรมยัง.

ทำกับฉัน อย่างกะฉัน นั้นไม่ตาย
ยังอยู่กับท่าน ทั้งหลาย อย่างหนหลัง
มีอะไร มาเขี่ยไค้ ให้กันฟัง
เหมือนฉันนั่ง ร่วมด้วย ช่วยชี้แจง.

ทำกับฉัน อย่างกะฉัน ไม่ตายเกิด
ย่อมจะเกิด ผลสนอง หลายแขนง
ทุกวินาที สนทนา อย่าเลิกแล้ง
ทำให้แจ้ว ที่สุดได้ เลิกตายกัน.

พิณม พิณม

รายนามผู้บริจาคค่าพิมพ์ 'เรื่องที่ต้องรู้หรือควรรู้'

ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	๒๐๐	บาท
คุณจุฑารัตน์ ขาวดอกกรัก	๕๐๐	„
คุณนงลักษณ์ ตันทวนิชย์	๕๐๐	„
คุณนันทริยา ลำเจียกเทศ	๕๐๐	„
คุณเพชรจันทร์ วัฒนศิริชัยกุล	๕๐๐	„
คุณยุทธ พิษิตธนบดีกุล	๕๐๐	„
คุณเสการะ จันทร์อ่วม	๕๐๐	„
คุณสุคัม จันทโสภีพันธ์	๕๐๐	„
คุณกรภช จิตธรรม	๑,๐๐๐	„
คุณชวลิต ศิรินาวิน	๑,๐๐๐	„
คุณนิคม และคุณเคมิตา เจตน์เจริญรักษ์	๑,๐๐๐	„
คุณสมทรง ปุญญฤทธิ์	๑,๐๐๐	„
คุณสุวรรณา เหลืองชลธาร	๑,๐๐๐	„
คุณสอาด และคุณสมปอง กองสุวรรณ	๒,๒๐๐	„
คุณวัชรินทร์ ลำเจียกเทศ	๓,๖๐๐	„
คุณพรวิทย์ ลำเจียกเทศ	๓,๖๐๐	„
คุณชัยยะ และคุณวัฒนา จุฑะพุทธิ	๕,๐๐๐	„
คุณศศิธร และคุณจำรูญ ลำเจียกเทศ	๑๐,๐๐๐	„
น.พ. วรชัย รัตนนราธร	๓,๐๐๐	„

คุณเจาด อूरัษะนันท์	๑,๕๐๐	บาท
พ.ญ. ดวงเดือน คงศักดิ์	๑,๒๐๐	„
คุณประโยชน์-วิจิตรา รังษิยานันท์	๑,๐๐๐	„
พ.ญ. อรทัย ตันติศิริินทร์	๑,๐๐๐	„
น.พ. เทพนม เมืองแมน	๑,๐๐๐	„
คุณสมศักดิ์-ดารณี ศรีสำราญ	๑,๐๐๐	„
คุณการุญ-สว่าง อุณากุล	๑,๐๐๐	„
คุณสุรภาพ อุณากุล-พ.ญ. วรนุช อุณากุล	๕๐๐	„
คุณจุไร เจริญสุวรรณ	๕๐๐	„
พ.ญ. ปรีมล แพ้แพทยคุณ	๕๐๐	„
พ.ญ. สมคิด บานชื่น	๕๐๐	„
อ.จ. ฉวี บุนนาค	๕๐๐	„
อ.จ. สุกนธ์ พูนพัฒน์	๕๐๐	„
คุณหงษ์ แซ่ตั้ง	๕๐๐	„
คุณเพลิน เพชรเกื้อ	๕๐๐	„
คุณจินดา ทรงยม	๕๐๐	„
พ.ญ. ฉายศรี เลาหนุวัติ	๒๐๐	„
คุณบุญส่ง สุพรศิลป์ชัย	๒๐๐	„
คุณวลี สมิทธีนันท์	๒๐๐	„
คุณเปรมฤดี	๒๐๐	„
อ.จ. อานนท์ บุญรัตเวช	๑๐๐	„
ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	๗,๐๔๐	„

รายชื่อหนังสือ ขุคหมนล้อย

อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	
๑.	พระพุทธคุณค่ากลอน	๔	๒๗.	เมื่อพอใจในหน้าที่ ทักาลัง		๔๗.	พระพุทธเจ้าที่ท่านยังไม่		
๒.	การศึกษาคืออะไร?	๑	๒๘.	กระทำ ก็มีสวรรค์อยู่ณ		รู้จักและอดมคคิของควม			
๓.	การงานคืออะไร?	๑	๒๙.	ตนเอง. เมื่อไม่รู้จักตัวเอง		เป็นแพทย์		๒	
๔.	ทรัพย์สมบัติคืออะไร?	๑	๓๐.	ก็ไม่รู้ว่าตนควรจะมีหน้าที่		๔๘.	การเห็นพระพุทธเจ้า		
๕.	สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตมนุษย์	๑	๓๑.	อะไร		พระองค์จริง และ			
๖.	ปัญหาที่เกิดจากการศึกษา	๑	๓๒.	ความเป็นพระอรหันต์		พระพุทธเจ้ามีอยู่ใน			
	ไม่สมบูรณ์แบบ	๑	๓๓.	ธรรมะคุ้มครองโลก		ทุกหนทุกแห่ง		๑	
๗.	ปาวณา และธรรมะ	๑	๓๔.	ลูกของชีวิต กับ เสน่ห์		๔๙.	ชีวิตที่ไม่เสียชาติเกิด		๑
	ในฐานะสิ่งที่ต้องศึกษา	๑	๓๕.	ของคุก		๕๐.	หลักเกณฑ์ที่จะช่วยโลก		๑
๘.	ชาติในปัจจุบัน	๑	๓๖.	กระแสแห่งชีวิตเป็นสิ่งที่		ให้รอดอยู่ได้		๑	
๙.	ทางออกที่ ๓ แห่งยุค	๑	๓๗.	ต้องรู้จัก		๕๑.	เด็กอายุแล้วมาอยู่กับ		๑
	ปัจจุบัน	๑	๓๘.	สิ่งแรกที่จะต้องรู้จักกัน		อดมมยดา		๒	
๑๐.	การบวชคืออะไร?	๑	๓๙.	คือความทุกข์		๕๒.	ความไม่เห็นแก่ตัว		๑
๑๑.	ศาสนาคืออะไร?	๑	๔๐.	การหมดความเห็นแก่ตัว		และความสุขสามระดับ		๑	
๑๒.	ตัวตนคืออะไร?	๑	๔๑.	คือหมดทุกข์		๕๓.	อารมณ์กลาของการเลิกอายุ		๑
๑๓.	อานาปานสติภาวนา	๑	๔๒.	ชีวิต คือชนชั้นห้า		๕๔.	พระรัตนตรัยนั้นแหละ		๑
๑๔.	ธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้อง	๑	๔๓.	มิใช่ตัวตน		คือตัวพุทธศาสนา		๑	
	ศึกษาทางชนิตมีตัวตนและ	๑	๔๔.	อดมมยตากถา		๕๕.	ชีวิตที่มีพื้นฐาน และสิ่ง		๑
	ไม่มีตัวตน	๑	๔๕.	อดมมยตาประยุกต์		ที่เป็นพื้นฐานของชีวิต		๑	
๑๕.	คุณพระไม่ตาย	๑	๔๖.	อดมมยตาใช้ทำอะไร		๕๖.	อริยสังและอดมมยตากถา		๑
๑๖.	คุณพระไม่ตายและ	๑	๔๗.	ได้บ้าง		และ อดมมยตาบัธรรม		๑	
	เกิดมาทำไม?	๑	๔๘.	เด็กจะเป็นผู้สร้างโลก		จักร		๑	
๑๗.	ความรักดี	๑	๔๙.	ในอนาคต		๕๗.	อดมมยตาเท่าที่ควรจะรู้จัก		๑
๑๘.	เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า	๑	๕๐.	คู่มืออานาปานสติภาวนา		กันไว้บ้าง และอดมมยตา			
	"พระเจ้า"	๑		อย่างสมบูรณ์แบบ	๒	ช่วยได้ในทุกกรณี		๑	
๑๙.	ครูคือผู้ทำหน้าที่สร้างโลก	๑	๕๑.	การใช้อานาปานสติให้เป็น		๕๘.	เรื่องที่ต้องรู้ หรือควรรู้		๑
๒๐.	การทำวัตรตามแบบ	๑		ประโยชน์ในบ้านเรือน	๒	๕๙.	อิทธิปัจจัยตาในฐานะหัวใจ		๑
	โบราณ	๑	๕๒.	บทช่วยจำสำหรับเรื่อง		แห่งพระพุทธศาสนา		๑	
๒๑.	ประมุขปรมัตถธรรม	๑		อดมมยตา	๑	๖๐.	อดมมยตา		๑
	ที่คนธรรมดาควรทราบ	๑	๕๓.	อดมมยตา กับ สันติภาพ	๑				
๒๒.	โลกอื่น	๑		พระรัตนตรัย					
๒๓.	ความเกิดแห่งทุกข์ และ	๑		ที่ท่านทั้งหลายยังไม่รู้จัก	๒				
	ความไม่เกิดแห่งทุกข์	๑	๕๔.	การพัฒนาชีวิตโดยพระ-					
๒๔.	นิวรรณ์	๒		ไตรลักษณ์จัดเป็นอดมมโย					
๒๕.	วันครุ	๑	๕๕.	ปฏิบัติหริยแห่งอดมมยตา	๑				
๒๖.	แผ่นดินทองต้องสร้างด้วย	๑	๕๖.	สหายธรรมของอดมมยตา					
	แผ่นดินธรรม	๑		และ อดมมยตากับปัญหา					
				ของมนุษย์ยุคปรมาณู	๑				

เรื่องที่ต้องรู้ หรือควรรู้

- เราทั้งหลายเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น.
- เราเป็นสมาชิกที่บีบภัยตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น.
- เราเป็นลูกหนี้ของธรรมชาติ.
- เรามีการผูกพันกับธรรมชาติ เหมือนกับว่า เรายืมของมาใช้แล้วต้องคืนเจ้าของ.
- ปัญหาเรื่องเพศ หรือเนื้อเพศ หรือการสมรส.
- เรื่องชีวิตสังโฆหาร (การค้าขายด้วยชีวิต).
- รับผิดชอบ รับผิดชอบ รับผิดชอบต่อชีวิตมีความถูกต้องตามข้อ ๑ ถึงข้อ ๖.
- มีความรู้เรื่องสัญญาตา อนัตตา (เรื่องว่างจากตัวตนและมีใช้ตัวตน).
- เมตตาอัตโนเมตติ (เมื่อไม่เห็นแก่ตัว ก็รักตัวเอง).
- พระพุทธเจ้ามีสององค์ (กายและจิต).
- ศรัทธาคือแน่ใจว่าถูกต้อง.
- ปัญญาพาให้รอด.
- มีชีวิตที่ไม่เครียดครัดด้วยกิเลส.
- ชีวิตสงบเย็นและเป็นประโยชน์.